

1958 LAPKRITYS
(NOVEMBER)
VOL. IX, NO. 10

K Ai rūšiai pradeda švilpti lapkričio vėjas,
žarstydamas parkų alėjose geltonus lapus,
kai debesys vis dažniau saulę užstoja,
o lietus daužo ir daužo lango stiklus,
tada ir žmogus vis rimčiau ir giliau susimąsto,
prieš akis jam gyvenimo ruduo atsistoja,
tuoj mato, kad ir jo tokį silpną gyvenimo siūlą
gali greitai nutraukti nekviesti ir nežinomi vėjai;
tada jis prisimena šio gyvenimo prasmę,
vis labiau ir aiškiau amžinybės tikrumą pajunta,
sustoja, pažvelgia į nueitą savo gyvenimo kelią
ir likusią dalį jau tiesiau praeit pasiryžta.

"Mirus Popiežiui Pijui XII, pasaulis tapo neturtingesnis. Jo gyvenimas buvo pašvęstas Dievo garbei ir žmonijos tarnybai. Jis buvo draugas ir užtarėjas visų nuskriaustųjų ir persekiojamųjų. Jo dosnią ranką yra pajutę visi nukentėję karo metu. Be jokios baimės ar šališkumo jis kovojo už pasaulio taiką, niekad iš akių neišleisdamas amžinosios žmogaus paskirties. Aš turėjau laimės jį asmeniškai pažinti, todėl, kaip ir kiekvienas geros valios žmogus, labai liūdžiu, kad jo netekome."

JAV Prezidentas Eisenhower

GYVOJO DIEVO SŪNUS

KĘSTUTIS TRIMAKAS, S. J.

I. Istorija liudija

“Visa taryba ieškojo liudijimo prieš Jėzų, kad galėtų paduoti Jį nužudyti, bet nerado. Nes nors daugelis liudijo prieš Jį neteisusiai, bet jų liudijimai nesutarė” (Mork. 14, 55-56).

“Jūs tyrinėjate Raštus...; jie tai ir yra, kurie liudija apie mane (Jon. 5, 39).

BUVO naktis ... Naktis panaši, per daug panaši į aną naktį, kurią užmigusio Jeruzalės miesto poilsio ramybė buvo sudrumsta įkai-tusių kalbų, nepasitenkinančių mur-mėjimų, sumišusio šnibždėjimo, paga-liau — staigaus, gaivalingo, kaip ne-tikėtai trenkiančio perkūno, šauksmo: "Vertas mirties!"

Tiesa, anos nakties darbas jau bu-vo baigtas. Pasmerktasis pagal nu-sprendimą mirė. Tačiau stebėtina! Šioj naujoj naktij — ilgoj, kaip ilgas kelias nuo šios žemės iki debesim paslėptų žvaigždžių — vėl buvo kaltinamas tas pats pasmerktasis. Kaltinamas, tarsi nebūtų buvęs jau nuteistas, tarsi dar būtų gyvas... O gal iš tikro dar buvo gyvas? Nuteistų juk niekas vėl nekalti-na, nei mirusių iš karsto vėl neveda į teismą ...

Anoj naktij teismas, vidurnakčio gilioj tamsoj pradėtas, dar neišaušus, tamsoj ir baigės. Šios nakties tamsoj slinko dienos, metai, amžiai... Aną-nakt karčios neapykantos prisirinkus buvo Sinedriono salė. Šianakt jos kar-tumo buvo padriekta visame pasauly-je. Teisėjai laukė laukė fakto, ženklų, įgalinančio teisiamą pasmerkti. Ta-čiau kaip anuomet, taip ir dabar liu-dytojai viens kitam prieštaravo. Gi mylintis mokytinis, paslapčia įėjęs,

atstu stovėdamas, kaip anuomet, taip ir dabar apkaltintą mokytoją savo šir-dyje gynė...

Amžiams slenkant, liudytojai stojo viens po kito kaltinamojo vieton, ban-dė mesti vieną kitą kaltinančią frazę, bet nueidavo nepadarę jokio išpūdžio triuškinančio pasmerkimo ištrošku-siems teisėjams. Jų balsai buvo ne-drausūs, argumentai neįtikiną, viens kitam prieštarauja.

Tik štai pakilo nuo suolo šauniai pasipuošęs vyras ir savim pasitikin-čioj o tonu, kurs sukėlė naują viltį tei-sėjams, pareiškė:

— Mano tvirčiausiu įstikiniu, tas Nazarietis tėra tik nežinomas kadais nukryžiuotas žydas, neišmanėlių iš-garsintas. Aš nesuprantu, kodėl jūs tiek daug dėmesio į jį kreipiate, tarsi mūsų tarpe nebūtų vertesnių to dėme-sio. — Tai taręs, vėl atsisėdo, elegan-tiškom manierom leidamas suprasti, kas tų vertesniųjų soste turėtų sėdėti.¹⁾

— Kas jis toks? — sušnibždėjo kaž-kas.

— Tai pats šviesiausias šviesiau-siojo amžiaus pažiba, monsieur Vol-taire, — pasigirdo atsakymas. — Tik man neaišku, kodėl jis pats savo raš-tuose tiek daug dėmesio kreipia į Na-zarietį, prieš jį kovodamas šūkiu: Kaip

dvylikos žvejų reikėjo to žydo mokslą po pasaulį paskleisti, taip jo vieno pakaks jį nuo žemės nušluoti. Kažin ar jam pasiseks?

— Monsieur Voltaire, širdingai jums pritariu, — prabilo šalia jo sėdįs.

— Per daug dėmesio jam. Aš tik savo nuomonę noriu pareikšti: mūsų teisiamašis yra ... (prašau nenustepti) — mirażas! Jo iš viso nėra. Pasakos apie jį yra kilusios iš žvaigždžių mitų.²⁾

— Monsieur Volney, kad kaltinamasis yra mirażas, abejonės neturiu, — pasakė kitas kaimynas, Ch. Dupuis.

— Tačiau jis nėra žvaigždžių pasakų herojus, bet mitologinė saulės personifikacija.³⁾

Kažkas pusbalsiai tarė:

— Jei jūs ir toliau taip diskutuosite, greitai bus paneigta, kad Napoleonas gyveno.⁴⁾

— Vis dėlto, — kiek užsigavusio tonu pareiškė Volney, — vis dėlto aš negaliu prileisti, kad būčiau padaręs klaidą. Dėl to ...

— Dėl to jūsų kivirčo atsakymo nerasim, — įsiterpė Bruno Bauer. — Gi kaltinamasis iš tiesų tėra nereali žydų religijos bei stoiškai platoniškos filosofijos mišinio personifikacija.⁵⁾

— Personifikacija, tai taip, tik ne religijos ir filosofijos mišinio, o žmonėse glūdinčios komunistinės tendencijos, — kumščiu trenkdamas į suolą, šaukė A. Kalthoff, pats "personifikuodamas" tos tendencijos agresyvumą.⁶⁾

— Gerbiami liudininkai, visų jūsų tiesos yra auksinės, — raminančiai prabilo A. Drews. — Sujunkim jas visas į vieną tiesos deimančiuką — "Christusmythe", pagal kurią Nazarietis yra Josue, mitologinė saulės dievybė.⁷⁾

— Fantazmagorija ta tavo "Christusmythe", — kaip granata sprogo P. L. Couchoud žodžiai. — Kaltinamasis ne-

realus, bet jis ne mitų padaras, o simbolis tikinčiųjų protuose. Nieko daugiau — tik simbolis.⁸⁾

Ginčai vėl atsinaujino. Vieni stojo už Couchoud nuomonę, kiti prieš, treti paskelbė naujas nuomones. Teorijos veisėsi, kaip musės. Tvankus salės oras prisipildė karštų kalbų. Niekas nenorėjo nusileisti. Pačių teisėjų galvose užė chaosas.

O kas būtų buvę, jei viena nuomonė būtų viršijusi kitas? Ne, to negalėjo būti. Kiekviena teorija plevėsavo ore, kaip rudens voratinklis. Ranka kas mostelėjęs voro siūlą nubraukdavo. Žodį kas taręs teoriją pavarsdavo niekais, nes jos kabojo ore, kaip pasakų pilys ant lengvų debesėlių.

— Negali būti, ... negali būti... — virpėjo mokytinio lūpos. Paslapčia įėjęs, atstu stovėdamas, jis sekė teismo eigą. Dažnai pažvelgdavo jis ten, kur ramus, susikaupęs, nuleistomis akimis stovėjo kaltinamasis, kurio siluetas menkoj salės šviesoje lyg buvo susiliejęs su blankia prieblanda.

— Gal iš tikro jo nėra? — dinktelėjo jam įkyri mintis. — Gal tik mirażas? ... Negali būti. Jis yra — Jis yra!

— staiga balsas prasiveržė iš pačių širdies gelmių, kad skroste perskrodė besiginčijančių kalbas, kurie nutilę sužiuro į jį.

— Jis yra! Yra tas, kuris buvo nuo pat pradžios, kuri girdėjome, kuri savo akimis matėme, į kuri išžiūrėjome, kuris buvo pas Tėvą ir mums pasirodė. Mes jį matėme ir skelbiame jums, kad džiaugtumėtės ir kad jūsų džiaugsmas būtų pilnas.⁹⁾

Kai kurie subruzdavo, prieštaraudami, bet mokytinis, pakėlęs balsą, tęsė:

— Žmonijos teisėjai, jūs girdėjote liudytojus tvirtinant, kad Nazariečio nėra, kad jis tik simbolis, tik mirażas. Kas gi atsako į klausimą, ar žmogus

buvo praeityje? Ar teorizavimas, ar iš praeities užsilikę patikimi istoriniai dokumentai? Juk savaime aišku: tik faktų istorija, o ne teorija, mums duoda atsakymą. O ką liudija istorija? Flavius Juozapas (37-105 m. po Kr.), žydas istorikas, rašęs lotyniškai, savo knygoje "Antiquitates Judaearum" (XVIII, 3, 3 ir XX, 9, 1), parašytoje 93 m., užsimena apie Jėzų. Plinius Secundus Minor, Bithynijos prokonsulas 111-113 m., informavo imperatorių Trajaną apie Nazariečio sekėjus (žr. C. Kirsch "Enchiridion", 28-31). Suetonius Tranquillus kalba apie Kristų imperatoriaus Klaudijaus biografijoje, parašytoje apie 120 m. ("Vita Claudii, XV, 4). Cornelius Tacitus savo metraščiuose, rašytuose 67-117 m., pasakodamas apie krikščionių vardo kilmę, teigia: "Jų vardo pradininkas "Kristus, Tiberijui esant imperatoriui, Pontijaus Piloto buvo pasmerkta mirti" (Annales", 15, 44). Tad kam galima labiau patikėti: ar teorizuojantiems po keliolikos šimtmečių, ar patikimiems ir žinomiems ano meto istorikams? Be to, bent vieno dalyko galėtume pasimokyti iš žydų tautos tradicinių raštų "Talmudo" ir "Mishnos". Šių raštų pirmieji žinių apie Jėzų šaltiniai — fariziejai, kurių tikslas buvo sutriuškinti jo gerą vardą. O vis dėlto šviesa norom nenorom iš ten skverbiasi: kad ir kaip Jėzaus gyvenimo faktai jų vienašališkumo būtų iškreipti, vienas faktas yra nepaneigtas — kad Jėzus buvo. Apie tą patį Jėzų, tik daug plačiau, byloja Evangelijos.

— Tik ne Evangelijos! — įsiterpė duetas ir išsiskyrė balsai: — Jose daug mitų!... Ir dar daugiau legendų! Vienas pradėjo, kiti pridėjo nebūtų, vaizduotė gimusių pasakų.¹⁰⁾

— Tai kas gi Evangelijas sukūrė?

— paklausė mokytinis. — Jūs sakote.

kad jos buvo ilgame laiko tarpe kuriamos fantazuojančių žmonių, o vėliau surašytos į knygas. O ką byloja istoriniai dokumentai? Senovėje parašyti žodžiai taip skamba: "Mes pažinome mūsų išganymo ekonomiją tiktai per tuos, per kuriuos Evangelija mus pasiekė. Jie skelbė mums ją ir vėliau raštu perteikė, kad pagal Dievo valią ji būtų mūsų tikėjimo stulpas ir pagrindas ... Taip Matas parašė Evangeliją, kada Petras ir Povilas skelbė ją Romoje ir steigė Bažnyčią... Morkus, Petro mokytinis ir vertėjas, surašė Petro skelbiamą mokslą. Lukas, Povilo draugas, į knygą surašė Povilo skelbiamą Evangeliją. Ir vėliau Jonas, Viešpaties mokytinis, kuris ilsėjosi ant jo krūtinės, taip pat parašė Evangeliją tuomet, kada gyveno Efeze, Azijoje". Argi tie žodžiai tai vienišo pamišusio aklojo šauksmas "regiu", kai smeigia jis nematančias akis į neįžvelgiamos mitologinės praeities tamsumas? Visai ne! Taip kalba savo veikalė "Adversus Haereses" (III, 1, 1) Lyono vyskupas Irenaeus, gyvenęs sekančiame šimtmetyje po Nazariečio, jo apaštalo Jono mokytinio Polikarpo mokinys, savo krauju užantspaudavęs savo tikėjimą. Tai patikimų žmonių grandinė, per kurią tiesa ir mus pasiekė. Bet jis nėra veinintelis liudininkas. Štai Papias, Hieropolio vyskupas, rašęs apie 100 m. po Kr., liudija apie Evangelijų istorinę vertę. Jis tarp kita ko rašo, kad, norėdamas sužinoti daugiau apie Jėzų, uoliai klausinėjo jo mokytinių, "nes maniau, kad ne tiek knygų skaitymas, kiek iki šiol išlikusių žmonių gyva kalba gali man atnešti daugiau naudos."¹¹⁾ Tą patį apie keturis evangelistus byloja Antiochijos vyskupas Theophilus, parašęs "Ad Autolycum" apie 181 m. (II, 22); žymusis Aleksandrijos katechetinės mokyklos mokyto-

**“Civitas Dei” bažnyčia Briuselio
Tarptautinėje Parodoje**

Neseniai pasibaigusioje Briuselio Pasaulinėje Parodoje šalia kitu valstybių buvo atstovaujamas ir Vatikanas. Šventojo Sosto paviljonas buvo pavadintas “Civitas Dei” (Dievo Miestas) ir prie jo planavimo, pastatymo bei sutvarkymo prisidėjo įvairių kraštų menininkai, kuriu kiekvienas davė tautišku ir asmenišku atžvilgiu savitą įnašą.

“Civitas Dei” apėmė visa eile skyrių — parodų, iliustruojančių Bažnyčios istoriją, organizaciją ir veiklą, pvz.: Šventasis Raštas, Šventoji Žemė, Kristaus Kančia, Švenč. Mergelė Marija, Tylioji Bažnyčia, Šventasis Tėvas, Šių Dienų Žmogus, Mokslas, Švietimas ir Auklėjimas. Ypač paminėtinas skyrius “Imago Christi”, kuriame buvo surinkta daug meno kūrinų, parodančių kaip įvairiais amžiais Kristus buvo dailininkų vaizduojamas.

“Dievo Miestas” turėjo ir savo bažnyčią, kurioje tilpo du tūkstančiai žmonių. Jos septyniose koplyčiose, pašvęstose septyniems sakramentams, kiekvieną dieną buvo laikomos pamaldos. Bažnyčios architektūra yra moderni ir įdomi linijų paprastumu, o vidaus įrengimai, atlikti įvairių dailininkų, vaizdžiai kalba apie šių dienų religinio meno kryptis, naujas formas ir medžiagas.

Ši numerį iliustruojame “Dievo Miesto” vaizdais.

jas Klemensas (150-215 m.), cituojamas Euzebijaus "Historia Ecclesiastica" (VI, 14, 5); Origenas, Klemenso mokytinis, (gyv. 185-255 m., "In Jesu Nave" homil. 7, 1); Tertulijonas, gerai pažinęs ano meto Romos ir Afrikos krikščionių tradicijas (160-223 m., "Adversus Narcionem", 4, 2 ir "De Came Christi", 22); Palestinos Cezarejos vyskupas ir žymus Bažnyčios istorikas Euzebijus, gyvenęs 265-340 m., savo veikaluose "Historia Ecclesiastica" (III, 4; III, 24; II, 15, 1 ir kt.) daug citavęs iš ankstyvesniųjų, vėliau pražuvusių krikščionių raštų, bei daugelis kitų. Visi jie teigia, kad keturių Evangelijų autoriai yra pirmojo šimtmečio antroje pusėje rašiusieji Matas ir Jonas, Jėzaus apaštalai, Morkus, apaštalo Petro vertėjas, ir Lukas, apaštalo Povilo draugas. Toks vienbalsis, toks Evangelijų parašymo laikui artimas bei žmonių betarpiškoj grandinėj perduotas, toks viens nuo kito pirmųjų šaltinių atžvilgiu nepriklausomas patikimų žmonių liudijimas negali būti klaidingas.

— Ką iki šiol pasakėt, dar visai neįrodo Evangelijų autentiškumo, — metė priekaištą vienas iš liudijusių. — Mes galime prileisti, kad jos buvo parašytos tų keturių evangelistų. Bet kas iš to? Gal jie patys kūrė mitus, religinio entuziazmo pagauti, o gal, orientalinio papročiu, perdėjo ir iškraipė faktus. Iš to sektų, kad Evangelijomis negalima pasitikėti.

Mokytinis minutėlę stabtelėjo galvodamas. Tada kreipėsi į kalbėjusį:

— Ar galiu paklausti, kaip atpažįstame istorines knygas, t. y. liudijančias apie tikrus praeities atsitikimus?

— Turime žinoti, kad jos parašytos žmonių, kurie žino apie įvykius ir juos aprašo taip, kaip buvo atsitikę.

— Teisingai, — pritarė mokytinis.

— Iš to, kas buvo pasakyta anksčiau,

aišku, jog Evangelijas parašė anie keturi asmenys. Jie žinojo apie įvykius, nes du iš jų. Matas ir Jonas, patys buvo įvykių stebėtojai, o kiti du, Morkus ir Lukas, sužinojo apie įvykius iš kitų stebėtojų, apaštalų. Kad jie aprašė taip, kaip buvo atsitikę, matyti iš jų stiliaus paprastumo, santūraus objektyvumo ir tikslų, aniems laikams atitinkančių žinių — geografinių, istorinių (pvz. Mat. 2, 1 ir 19-20; Luk. 2, 1-2; 3, 1-2) ir liečiančių žydų gyvenimo būdą ir papročius.¹²) Jokio orientaliniai perdėto entuziazmo Evangelijose nerandama. Be to, kas meluoja, turi tikslą meluoti. Blaiviomis akimis įsijauskime evangelistų erdvės ir laiko situacijon ir paklauskime: argi jie galėjo turėti tikslą skelbti nusigalėjimo mokslą ir prasimanyti įvykius, už kuriuos jiems grėsė tik persekiojimai ir mirtis? Argi tie nemokyti žvejai galėjo išgalvoti tokį tobulą mokslą ir nežemišką Jėzaus charakterį? Argi pagaliau jie patys leistūsi kankinami ir nužudomi kaip tik dėl to, kurio nebuvo, kurią jie patys prasimanė? Kas mirė, kas miršta, kas mirs už Guliverą ar Don Kichotą? Šimtams graikų, romėnų ir kitų istorikų knygoms tikime, nors jie nė vieno kraujo lašelio savo liudijimo tikrumui neišliejo. Kaip gi netikėsime tiems, kurie paskutinio kraujo lašo nepagailėjo, beliudydami apie tą, kurią patys pažinojo?

— Juk ir jūs patys pripažįstate, — tęsė mokytinis, — kad mitams Ir legendoms susidaryti reikia daug laiko, ypač jei tas, apie kurią mitai kalba, tikrai buvo gyvenęs; nes tik jo tikrojo gyvenimo įvykius palaidojus užmirštyj, o jų liudytojus karstuose, fantazuojančių žmonių dėka — vieniems pradėjus, kitiems pridėjus — mitai galėtų išsivystyti. Dėl tų pačių priežasčių jūs patys Evangelijų parašymo da-

Parodos skyriuje, kuriame vaizduojama žmogaus kančios problema, šis prancūzu skulptoriaus Rodin kūrinys, pavadintas „Mąstytoju“, verčia kiekvieną praeivį susimąstyti ir pagalvoti apie žmogaus kančios prasmę.

tą savavališkai nukėlėte į antrąjį ir net tretįjį šimtmetį. Gi Jėzaus mitų teorijos sugalvotojas F. Strauss pripažino, kad, jei būtų įrodyta, jog Evangelijos buvo parašytos pirmame amžiuje, ši teorija žlunga. Kad Evangelijos buvo parašytos pirmame amžiuje, rodo šie duomenys: 1) anksčiau suminėti istoriniai dokumentai, kurie liudija keturis evangelistus rašius pirmame šimtmeityje; 2) citatos, paimtos iš Evangelijų, randamos antrame ir net pirmame šimtmeityje sukurtuose raštuose; ir 3)

įvairiose vietose atrasti Evangelijų rankraščiai bei jų fragmentai iš antrojo šimtmečio, kurie byloja apie jų paplitimą bei ankstyvesnį originalų parašymą (ypač atsižvelgiant į to meto sunkias susisiekimo aplinkybes).¹³⁾ Todėl nenuostabu, kad šiais laikais šią mitų bei legendų teoriją yra paneigę visi, kurie turi bent kiek istorinės nuovokos, neleidžiančios jiems, pakėlus spėliojimo bures, išplaukti į plačią teorizavimo jūrą, kur nėra faktais ribojamų kelių.

— Ach, kad ir sumaniai pats kalbi, bet kas iš to? — pašaipiai pastebėjo vienas iš liudytojų. — Juk tamsta kalbėjai apie knygas, kurias parašė patys evangelistai, ar ne?

— Taip, — linktelėjo galva mokytinis.

— Bet juk tada tamsta įrodei autentiškumą originalų, kurie yra dingę. Bet dabar apie juos kalbėti yra nesąmonė: juk mes jų neturime. O gal tamsta esi pasiryžęs juos čia pat ant stalo patiesti?

— Ne, turiu pripažinti: originalai yra dingę. Tačiau įrodinėjau ne be reikalo, nes yra išlikusios jų kopijos.

— Kopijos? ... Bet jos per du tūkstančius metų galėjo būti pakeistos, suklastotos ...

— Taip, galėti tai galėjo, — atsakė mokytinis, — bet kas galima, nereikia, kad būtina įvykdoma. Juk ir visų senovės klasikinių veikalų originalai žuvo, o tačiau jų kopijos nėra laikomos suklastotomis ir net atrandama istorinio pagrindo laikyti jas autentiškomis. Evangelijų kopijų palyginimas su tų veikalų kopijomis nuostabiai nušviečia padėtį. Šių laikų vienas žymiausių archeologų W. F. Albright tvirtina: "Joks kitas graikų-romėnų senovės veikalas nėra taip tvirtai paliudijamas rankraščių tradicijos, kaip Naujasis Testamentas. Naujojo Testamento ankstyvųjų rankraščių yra daug daugiau negu bet kokio klasikinio autoriaus .." ¹⁴⁾ Skaičiuose palyginimas taip atrodo: "Klasikinės literatūros tekstų kritiko pagrindinė kliūtis yra rankraščių mažas kiekis bei jų vėlyvumas. Neskaitant fragmentų, nėra išlikusio nė vieno graikų klasikinio rankraščio, parašyto prieš 9 amžių ir labai maža parašytų vėliau negu 12 amžiuje. Evangelijų tekstų tyrinėtojas stovi prieš visiškai skirtingą kliūtį.

Yra išlikusių: 2300 graikiškų rankraščių, iš kurių apie 40 yra daugiau kaip 1000 metų senumo; virš 1500 lekcionarijų, turinčių didesnę visų Evangelijų tekstų dalį, suskirstytų skaitymui visiems metams; be to, penkiolika įvairių kalbų vertimų. Šalia to, nesuskaičiuojamai daug citatų ankstyvųjų (Bažnyčios) Tėvų raštuose, kurie tikrumoje yra fragmentai pačių ankstyviausių žuvusių rankraščių. Medžiagos gausumas yra triuškinantis." ¹⁵⁾ Išvada aiški: Jei klasikinių veikalų kopijos, kurios yra nepalyginamai mažesnės vertės, mokslininkų yra pripažintos autentiškomis, tai kaip daug daugiau vertos pripažinimo autentiškomis yra Evangelijų kopijos!

— Tačiau ne vien tik toks palyginimas, bet ir pačių Evangelijų rankraščių nuodugnus ištyrimas liudija jų autentiškumą. Po 25 metų visų Naujojo Testamento knygų rankraščių tyrinėjimo mokslininkai Hort ir Westcott patiekė tokius rezultatus: "Be jokios abejonės visiškai priimtinių žodžių kiekis proporcingai yra labai didelis, ... ne mažiau kaip septyni aštuntadaliai visų žodžių. Likusis aštuntadalis, didele dalimi susidedas iš žodžių padėties pakeitimo ir kitų mažmožių, sudaro visą (biblinės) kritikos veiklos lauką... Esminių skirtumų kiekis vargiai gali siekti tūkstantąją dalelę viso teksto." ¹⁶⁾ Evangelijose yra šešios teologiniu atžvilgiu nereikšmingos vietos, kurios įvairiuose išlikusiuose rankraščiuose nėra vienodai išreikštos. ¹⁷⁾ Variacijų šodžių padėties pakeitime ir kiti mažmožiai, kilę dėl primityvaus anų laikų ranka kopijavimo būdo, originalo prasmės nesugriauna ir todėl priskirtini prie septynių aštuntadalių, pilnai (t. y. prasme ir raide) originalą reprezentuojančių žodžių. Tuo būdu tik dėl šešių vietų Evangelijose kyla

klausimas, ar jos tiksliai atitinka originalą; tačiau kai kurios iš jų turi autentišką, turinio atžvilgiu panašią, vietą kitoje Evangelijų knygoje, arba yra tiek nereikšmingos, kad nėra verta į jas daug dėmesio kreipti. Todėl praktiškai visos keturios šiandien išlikusios Evangelijos pilnai atitinka jų autorių parašytus originalus. Kaip tokios jos yra istoriniai patikimos knygos, bylojančios apie Jėzų, jo darbus ir mokslą. Belieka ieškoti tokio nuostabaus Evangelijų išlikimo priežasties. Ją surasti nesunku. Atverskite tas knygas ir pažvelkite: jose skelbiama žmonėms linksmoji naujiena, apreiškiamas išganymas per žmogum tapusį Dievo Sūnų, atveriami iki šiol nė kilniausioj svajonėj nesuvokti dvasingumo horizontai. Kas norėtų iš to dvasinio turto ką nors atimti? Kas drįstų prie tokio lobio savo minties skurdą pridėti? Tik ne tie, kurių rankose jis buvo, kurie šventai tikėjo, kad tai apreikštas Dievo žodis, žmonių pataisų nereikalingas.¹⁸⁾

1) Voltaire (1694-1778). 2) c. F. Volney, "Les ruines ou méditations sur les révolutions des empires", Paris, 1791.

3) Ch. F. Dupuis, "Origine de tous les cultes ou la religion universelle", Paris, 1794.

4) Volney and Dupuis "metodu" sekdamas, J. L. Pères 1836 m. juokais "įrodė", kad Napoleono, mirusio 1921 m. iš tikro nebuvo. Jei žmonės ir toliau taip terorizuotų, greitai prieitų išvados, kad Hitleris buvo ambicingos jėgos, Einsteinas — fizikos mokslo, o Maironis — lietuvių laisvės ilgesio nereali personifikacija.

5) Bruno Bauer, "Christus und die Caesaren", Berlin, 1877.

6) A. Kalthoff, "Das Christusproblem", Leipzig, 1902.

7) A. Drews, "Una cascada de hipótesis", 1909.

8) p. L. Couchoud iš tikro taip suniekino A. Drews mitų teoriją (žr. "Mercure de France, 221 (1929), 193). Savo teoriją

paskelbė "Le mystère de Jésus", 1924. Visą eilę ginčų ir viens kito teorijų paneigimų tarp Nazariečio neigėjų vyko visais laikais. Tai nenuostabu, nes jų siūlomos teorijos dažnai viena kitai prieštaravo.

⁹⁾ šie žodžiai yra paimti iš pirmojo apaštalo Jono laiško (I Jon, 1, 1-4).

¹⁰⁾ šiame duete pirmasis kalbėjo Fr. Strauss (žr. "Das Leben Jesu kritisch bearbeitet", 1835-1840), antrasis — E. Renan (žr. "Vie de Jésus", 1863).

¹¹⁾ Taip iš jo tada turimų raštų cituoja Euzebijus savo "Historia Ecclesiastica" knygoje (III, 39).

¹²⁾ žr. H. Strack-P. Billerbeck, "Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch", tom. I-IV, 1922-1928.

¹³⁾ Evangelijų citatų randama šiuose raštuose: "Didache" (parašyt. 90-100 m.), Popiežiaus Klemenso pirmame laiške korintiečiams (apie 96-98 m.), Barnabo laiške (apie 96-98 m.; cituoja po frazės: "sicut scriptum est", t. y. "kaip parašyta"), Polikarpo laiške filipiečiams (apie 107 m.) ir kitur.

¹⁴⁾ W. F. Albright 1919-1936 m. buvo Amerikiečių Orientalinio Tyrinėjimo Draugijos Jeruzalėje narys bei jos ilgametis direktorius (žr. jo "The Archaeology of Palestine").

¹⁵⁾ Streeter, "The Four Gospels", London, 1924, p. 33.

¹⁶⁾ Hort, "The New Testament in the Original Greek", London, 1882, vol. 2, p. 2.

¹⁷⁾ Tos vietos yra: Morkaus Evangelijos pati pabaiga (Mork. 16, 9-20), pora eilučių apie pasveikimą ligonių, angelui sujudinus vandenį (Jon. 5, 3-4), pora eilučių apie Jėzaus prakaitavimą krauju (Luk. 22, 43-44), aprašymas apie svetimoteriavusios moters nepasmerkimą (Jon. 7, 53-8, 11), frazė "Dievo Sūnaus" (Mork. 1, 1) ir Luk. 22, 19-20 apie paskutinę vakarienę.

¹⁸⁾ žr. II Tim. 1, 14. "Didache" knygoje krikščionis mokomas: "Saugok, ką gavai, nei pridėdamas, nei atimdamas." Kristaus mokslo šventumas buvo akstinas išlaikyti jį gryną ir atmesti bet kokias priemaišas, pavyzdžiui, visas apokrifines "evangelijas". Goethe laikė Evangelijas autentiškomis jau vien dėl jose randamo Kristaus mokslo kilumo: "Aš laikau visas keturias Evangelijas absoliučiai autentiškomis, nes jose atsispindi didybė, kuri išplaukia iš Kristaus asmens ir yra dieviškos kilmės..." (žr. Goethe, "Conversations with Eckermann", VIII, 148-149 ir 203).

(Išpūdžiai ir mintys,
apsilankius trapistų vienuolyne)

KIEKVIENAS subtilesnis ir stipresnis išgyvenimas nustoja savo kvapumo, kai yra atpasakojamas ar aprašomas. Ir genialiausio rašytojo plunksna neįstengs taip aprašyti nežinomos gėlės, kad bent vaizduotėje pajustum jos tikrą kvapą. Tai reikia pastebėti, kai norime pavaizduoti religinius išgyvenimus, kurie yra subtiliausi. Tai reikia ypač pabrėžti, kai susiduriama su kontempliatyviu vienuolynu, ta mistiškiausia Katalikų Bažnyčios gėle, kurios augimą ir žydėjimą apsprendžia atėjusiam iš pasaulio daugybė nenujaučiamų veiksnių.

Nuo trapistų įsikūrimo iki mūsų dienų šimtmečiais daugybė žmonių jų vienuolynus lankė, norėdami bent kurį laiką pabūti jų dvasinės atmosferos aplinkoje, nes visais laikais heroizmas intrigavo jautresnes sielas. Ne vien toji intriga, bet ir reikalas atsigauti, pakvėpuoti tyresniu dvasiniu oru, daugelį ten stūmė, nes, gyvendami pasaulyje, kuriame viešpatauja ne ta dvasia, kurios Kristus norėjo, ne vienas pasijunta "kaip sausa ir trokštanti žemė be vandens" (Ps. 62) ir pasiilgsta dvasios oazių.

Kaip absoliute žmonių dauguma, dvasine mažakraujyste sirgdamas, daug metų nešiojau širdyje ilgesį bent pažiūrėti, kaip žmonės gyvena ten, kur atmosfera ugdo dvasinę sveikatą, kur tos sveikatos joks pašalinis veiksnys nesukdo, kur viskas taip sutvarkyta ir nustatyta, kad žmogus Dievo saulėje subręstų aukščiausiai sveikatai – šventumui. Norėjau matyti tuos,

kurie su religinėm tiesom rimčiausiai skaitosi. Intrigavo tasai visų pusėtinumų ir sėdėjimo ant dviejų kėdžių atsakymas, tas tik šventųjų gyvenime pastebimas radikalumas. Todėl ir vykau.

Mano kelionės tikslas buvo prieš šimtą metų įkurtas pirmasis Amerikoje trapistų Getsemani vienuolynas Kentucky valstybėje. Pravažiavęs artimiausią trapistams didelį miestą Louisville, Kentucky valstybėje, toliau važiauvau gražia kalvomis ir slėniais išmarginta apylinke iki nedidelio, bet istoriškai įdomaus Bardstown miestelio. Toliau teko keliauti visokiais net visai negrįstais vieškeliais. Jaučiau, kad vykstu į Kentucky užkampį, trapistų mėgstamą nuošalumą. Pasiekęs mažytį New Haven miestelį, dar keliavau porą mylių, iki išvydau už kalvų sidabro baltumo smailų bokštą – tai buvo Our Lady of Gethsemani trapistų bazilika.

Išlipau prie didelių šimtmetinių medžių apytamsės alėjos truputį nerimaujančia širdimi, nelyginant panašus ne visai švaraus veido žmogui, kurį tuojau kažkas fotografuos. Bet daugelio knygų apie trapistus perskaitymas ir teoretinis su jais susipažinimas smalsumu degino vaizduotę. Toliau, alėjos gale, prie įėjimo vartų buvo matyti didelis raminąs įrašas: "Pax intrantibus – ramybė įeinantiems".

Priėjęs paskambinau. Langelyje pasirodė brolis trapistas. Atsidarius vartams ir malonios vienuolio šypsenos lydymas, įžengiau į gėlių kvapo persunktą, paukščių čiulbėjimo varstomą, amžinybe dvelkiančią didžiąją trapistų tylą.

Dar besiruošiant pas juos vykti, man rūpėjo pažinti jų išorinis gyvenimas, bet dar labiau toji dvasinė atmosfera, kuri spinduliuoja iš kiekvieno to gyvenimo žingsnio, kuri yra pasklidusi jų aplinkoje ir kuri įprasmina jų išorinį gyvenimą. Jau pirmuose žingsniuose vienuolyne pajusta tyła, sienomis lipančios rožės ir jų kvapas, oro grynumas ir gamtos grožis sukėlė mintį: ar visa tai ir nėra tos sąlygos, kurios leidžia pajusti dvasinę atmosferą, kurios ją išryškina ir įtato į tinkamus rėmus?

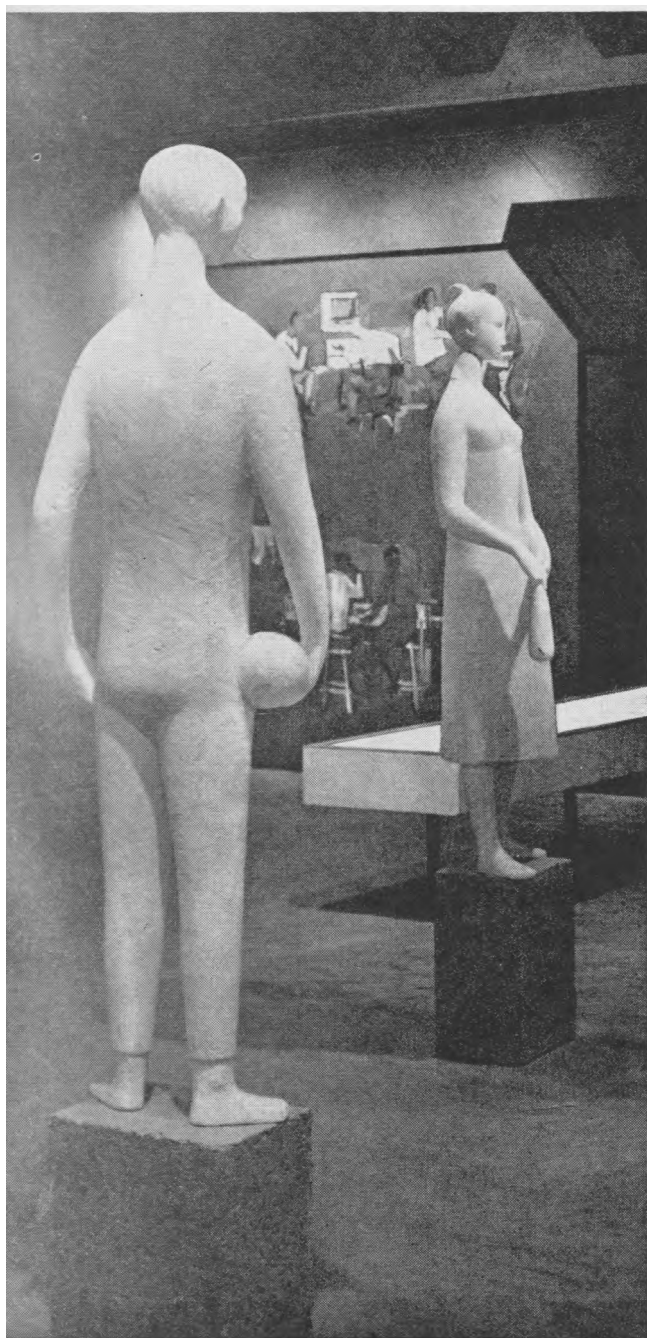
Perėjęs vienuolyno kiemą, prie šalia stovinčio svečiams skiriamo namo skaitau labai reikšmingą iš pasaulio ateinantiems įrašą: "God alone". Juk tai priminimas To, kuris labiausiai pamirštas, kuriam mažiausiai laiko skiriama ir be kurio nerimaujame, blaškomės, kankinamės. Iš svečių namo verandos atsiveria nuostabus vaizdas į čia pat esančias didžiules kalvas, primenančias Alpių kalnus. Tą puikų vaizdą pamatęs, iš karto supranti, kodėl šią vietą jie savo vienuolynui pasirinko. Jų vienuolijos kūrėjai gerai žinojo, kad Dievo, o ne žmonių sukurtasis grožis nėra prabanga, o tik Dievo aureolė, kuri jį apčiuopiamai žmonėms priartina.

Prisistatęs svečių viršininkui, gavęs kambarį ir pirmąsias informacijas, išgirdau melodingus ir galingus šventovės varpus, primenančius Liurdą, kurie šaukia kasdieninėms iškilmingoms Mišioms. Tuoju metu skubėjau išgirsti gregorianiško giedojimo garsų, besiveržiančių iš 220 vyrų krūtinių. Įėjau į svečiams skirtą vietą ten, kur paprastai būna vargonai. Bazilika yra apytamsė, jos vienintelis papuošimas — langų vitražai. Žemai, didžiojon presbiterijon renkasi baltais ir tamsiais rūbais vienuoliai. Broliai ir nau-

jokai užpildo visą bažnyčios navą. Tik trapistams skirta bažnyčia tuoj prisipildo vienuolių. Gilūs nusilenkimai, pirmųjų amžių pavyzdžiu, be priklausimų altoriui ir abatui, kurių pastebi iš kryžiaus prie krūtinės: tai įžanga į kiekvieną Dievo pagarbinimą. Ant pulpito padėtos didžiulės knygos, iš kurių giedama. Baltų ilgų rūbų labai ilgos rankovės, beveik iki žemės, plasnėja ore, kai rankomis verčiami knygų lapai. Tos ilgos rankovės, sukaustančios rankas ir darydamos jas neparankias darbui, gal yra simbolis, kad maldos metu reikia išsilaisvinti iš kiekvieno pašalinio veiksmo, viską pamiršti ir pasivesti tik Dievui visa savo dvasia.

Prasideda centrinis kiekvienos dienos veiksmas — Mišios. Tartum bičių spiečius, sudvasinti ir apvaldyti balsai apsupa altorių, pasklisdami po baziliką ir žadindami svečių širdyse ramybės pasiilgimą. Taip kasdien po kelis kartus jie susirenka bazilikon, o svečiai estradon, kad visų ilgesingos sielos, vienu aukščiau, kitų žemiau, kiltų į ten, kur viešpatauja amžina ramybė. Tada pamiršti politika, perversmus, baisiąją grėsmę vakarų pasauliui, pamiršti savo taip smulkus nerimavimus, nusikeli kažkur tolyn, kur iš amžinybės taško pradedi matyti visko "nerealybę", pradedi pajusti ir ragauti tai, kas viename trapistų liturginiame himne išreikšta žodžiais: "Gustando vivimus" (gyvename Dievui, Jį ragaudami).

Stebi per binoklį giedančiųjų veidus. Nori išskaityti juose dvasios turinį ir įtampą. Nori pamatyti, kaip atrodo tie dvasios veidrodžiai sielų, kurių dėmesys susitelkęs tik esminiuose dalykuose. Maloniai nustebejęs, pamatai tarp jų ir negražą tame pačiame chore, o dar taip neseniai teko matyti Louis-

Vaizdas iš "Švietimo ir Auklėjimo" skyriaus. Olandų skulptorių Hans Claesen ir Jack Kreykamp darbai.

ville miesto stotyse negrams skirtas atskiras vietas, poilsio sales ir restoranus!

Po pamaldų matai praeinančiųjų vienuolių charakteringu kūdikišku šypsniu papuoštus veidus. Negi jie neturėtų jokių kančių, negi jie visi būtų laimingi? O gal tasai šypsniš tik tradicinė kaukė? Ne, trapistų ugdomas dvasinis paprastumas biauřisi kiekvienu dirbtinumu ir melu. Jų šypsniš natūralus, bet lai jis neužtušoija mums jų gyvenimo skausmingų aukų. Matydami rožes, neužmirškime, kad jos turi ir spyglių. Ne veltui Tomas Merton, žymiausias šių laikų religinis rašytojas Amerikoje, konvertitas, trapistas, kaip tik šiuo metu gyvenąs Gethsemani vienuolyne, savo atsivertimo knygoje primena, kaip abatas savo pamokyme naujokams rimtai išpėjo, kad padarytų didelę klaidą tas, kuris trapistų vienuolyne ieškotų ko kito, o ne kryžiaus, ligos, prieštaravimų, rūpesčių, pažeminimų, kančių ir visa to, ko žmogaus prigimtis nekenčia (The Seven Storey Mountain). Jų šypsniš — tai heroizmas, kurs, kad ir įleidęs šaknis į juodą žemę, gėle pražysta, nes "kur mylima, ten nekenčiama, o jei ir kenčiama, tai pati kančia yra mylima" (šv. Augustinas).

Verandoje, koridoriuose, sodelyje — visur pilna vyrų, atvykusių trijų dienų rekolekcijoms. Skaitai jų registracijos didžiulę knygą ir matai, kad vieni yra inžinieriai, kiti advokatai, gydytojai ir labai daug studentų, kurie tūkstančiais kasmet čia atvyksta iš įvairių Amerikos valstybių, kad pagyventų šioje atmosferoje, kad išgirstų jiems specialiai skirto trapisto konferencijas. Sveiku instinktu vadovaudamiesi, tie visi atvykusieji, kad ir nesąmoningai, jautė, jog tie asmenys, kurie nedrumsčiamom sielos gelmėm gyve-

na, gali daug gilesniais ir svaresniais žodžiais prakalbėti negu bet kurie kiti. Gal ne vienas čia atvyko iš įdomumo, paskaitęs Tomo Merton arba Fr. M. Raymond, abiejų čia gyvenančių trapistų, raštus. Gal jie, skaitydami tuos veikalus, pajuto, kad verta susidomėti tais kontempliatyviais rašytojais, kurie, nuosekliau religine tiesa gyvendami, giliau ją ir protu pasiekia. Gal jie susidomėjo ir tų autorių gyvenama aplinka.

Panašių tikslų vedamas, ir aš čia važiauvau, norėdamas tokioje neįprastoje aplinkoje pabūti, dvasinių kalnų oru pakvėpuoti, todėl, ten gyvendamas keletą dienų, pasyviai leidau į save tai atmosferai sunktis ir pamažu pradėjau jos veikimą justti. Niekur kitur taip aiškiai nesupratau ir nepajutau, ką reiškia dvasinė atmosfera. Pradėjau galvoti, kaip visai kitoks būtų pasaulis ir mes visi, jei atskiros šeimos ir valstybės savo aplinkoje sukurtų panašią atmosferą.

Valandomis sėdėdamas sodo tyloje ir skaitydamas Naująjį Testamentą, nustebęs pajutau, kad seniai žinomi šv. Rašto žodžiai čia nušvito visai kita šviesa. Supratau, kad ir Dievo žodžiui, kaip ir paveikslui, reikia tinkamų rėmų, kad jo visas turinys iškiltų. Taip pat supratau, kad nėra tam žodžiui tinkamesnių rėmų, kaip kontempliatyvinė aplinka. Pradėjau nujauti ir tai, kaip tokioje aplinkoje pašauktam vienuoliui nuolat gyvenant. Dievo žodis, Jo paties malonės laistomas, apima visą vidaus pasaulį ir persunkia sąmonę tuo šv. Povilo išgyventu jausmu: "Gyvenu jau ne aš, bet gyvena manyje Kristus" (Gal. 2, 20).

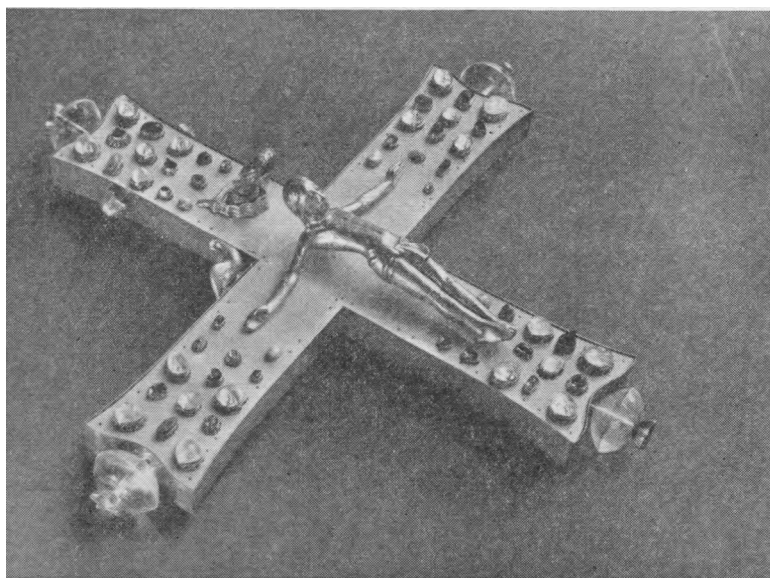
Pajutęs kaip kontempliatyvinė aplinka pažadina dvasią, pajutau ir tai, kaip toji dvasia visas ten atliekamas religines praktikas sukontempliatyvi-

Gailestingas Samarietis, "Caritas" skyriuje. B. Jaeger, Vokietija.

na, kaip toje neįprastoje aplinkoje jos atliekamos neįprastu būdu, kaip gyno oro įtakoje organizmo apykaita pagyvėja, atsiranda šviesesnių ir kūrybingesnių minčių, kaip gimsta kilnesni ilgesiai. Tačiau jei reikėtų tiksliau apibrėžti, kas yra toji dvasinė atmosfera, gal tai nebūtų įmanoma. Jei gėlių kvapas sklinda ore ir jį pripildo, tai ir iš to intensyvaus dvasinio gyvenimo kažkas sklinda, pripildo visą aplinką ir kelia prie Dievo.

Pajutęs tos dvasinės atmosferos stiprią įtampą, sklaidydamas ten vieną veikalą apie Gethsemani trapistus, pamačiau, kad šis vienuolynas savo

**Didžiojo altoriaus krucifik-
sas. Bronza, dramblio kau-
las, brangieji akmenys. H.
Domislaff, Vokietija.**

didumu, pavyzdingumu ir griežtumu yra laikomas vienas stipriausių kontempliacijos židinių visame katalikų pasaulyje. Pamačiau, kad Gethsemani — tai gražiosios Kentucky valstybės tikras perlas, "tai žvaigždė, kurios sidabrinį spindėjimą pamatę dangaus stebėtojai pas Dievą ateina" (Fr. M. Raymond).

Gal išpūdingiausias trapistų vienuolyne kiekvienos dienos momentas yra dienos užbaigimas, kai po vakarinių maldų atgiedojimo, užgesinus visus žiburius, pasigirsta "Salve Regina" giedami maldavimai. Tamsioje šventovėje keliant akis į Mariją, tą visų net ir nustojusių vilties Viltį, didžiojo altoriaus lango vitražo Marijos su Kūdikiu veidas pamažu vis aiškiau nušvinta ir, baigiantis himnui, pamažu vėl užgęsta. Tai išpūdingas darbu, malda ir atgaila įprasmintos dienos užbaigimas.

Vienuolyno aplankymas, pereinant bažnyčia, vienuolyno koridorius, bendrą miegamąjį ir valgomąjį, išrašytus šv. Rašto mintimis, — tai visų pergyvenimų apvainikavimas. Viduje labai neturtinga aplinka, stoka išorinių net ir mažiausių patogumų, estetinio jaukumo trūkumas kiekvieną akylesnį lankytoją įtikina, kad čia yra atgailos vieta. Kad toji atgaila yra nelengva, kai kurie jau yra skaitę praėjusiais metais straipsnyje apie trapistus ("L. L.", p. 70). Tačiau baigiantis antrajam pasauliniam karui, šiame krašte tebuvo trys trapistų vienuolynai su 300 vienuolių, o šiandien jau yra dvylika vienuolynų su 900 vienuolių.

Tiems, kurie tokio gyvenimo nesuprasdami, klaidingai apie kontempliatyvius vienuolius sprendžia, labai tinka šv. Povilo žodžiai: "Dvasios žmogus visa išmano, o pats nė vieno nesuprantamas" (1 Kor. 2, 15). Antgamti-

VII. Kęstučio ir Algirdo laikų bandymai pakrikštyti Lietuvą

LIETUVOS valdovai labai lengvai galėjo išvelgti tikruosius vokiečių ordino planus, todėl visai neabejojo, kad krikščionybė negali būti priimta iš kryžiuočių, kurių bandymas įsteigti prie Nemuno Bajerburgo pilyje Lietuvos metropoliją dar kartą aiškiai paliudijo ordino riterių užmačias. Kai Gediminas buvo sąjungoje su rygiečiais ir kai Rygos arkivyskupas rūpinosi Lietuvos krikštu, ordinas dėjo pastangas, kad busimoji Lietuvos Bažnyčia būtų išjungta iš metropolinės Rygos arkivyskupo valdžios. Kryžiuočiai, kaip įmanydami, norėjo sukliudyti Rygos arkivyskupo užsimojimą ir išardyti lietuvių sąjungą su rygiečiais. Ordinas labiausiai rūpinosi, kad niekas kitas nekrikštytų lietuvių, nes jis pats siekė užvaldyti bent vakarinę Lietuvos dalį, ypač Žemaičius, kurie buvo lyg tiltas, reikalingas sujungti dvi ordino valstybės dalis, išsiplėtusias Prūsijoje iki pat Pamario ir Ode-

nė dvasinio gyvenimo išmintis negali būti suprasta gamtinėmis sąvokomis gyvenančio žmogaus. Jis pats turi daugiau tokį dvasinį gyvenimą gyventi, kad antgamtinės išminties malonę gaves, suprastų dvasiniai gyvenančius.

Baigdamas galiu tvirtinti, kad bent kiek jautresnis žmogus, šiuos vienuolius giliau pažinęs ir ten šiek tiek pagyvenęs, išvyksta jiems jausdamas meilę. O smailas sidabrinis bazilikos bokštas, pasirodęs tarp kalvų paskutiniame pasisukime, ilgai neišnyks iš atminties.

rio, o Livonijoje iki Narvos. Staigiu militariniu laimėjimu ordinui pasisekė užimti Rygą ir užkirsti kelią iš ten ateiti krikštui į Lietuvą.

Savo uolia propaganda kryžiuočiai sugebėjo Vakaruose paskleisti nuomonę, kad jie yra vieninteliai krikšto nešėjai į pagoniškas lietuvių žemes. Vokietijoje ir kituose vakarų kraštuose ilgai buvo manoma, kad Lietuvos krikštu rūpinasi tik ordinas. O kadangi XIV amžiuje Europos rytams pasiukusių misijonierių buvo maža, tai nė kiti kaimynai net iškylantiems Lietuvos krikštijimo sumanymams neskyrė daug dėmesio. Kaip tik Kęstučio ir Algirdo valdymo laikais keliais atvejais buvo iškeltas Lietuvos krikšto klausimas. Tačiau jam įvykdyti didesnių pastangų nebuvo rodoma. Progai pasitaikius, nė Lietuvos valdovai nesikratydavo svarstyti tokių pasiūlymų, ypač tų, kurie ėjo iš ordino.

Pirmasis sumanymas Kęstučiui krikštytis buvo iškeltas, kaip matyti iš popiežiaus Klemenso VI laišku, Lenkijos karaliaus Kazimiero, Gedimino žento. Kazimierui teko su Lietuva ir Liubartu Gediminaičiu smarkiai susiremti dėl Volynijos — Haličo kunigaikščių palikimo. Iš Lenkijos karaliaus sužinojęs, kad Lietuvos valdovas sutinka krikštytis, popiežius prašė Kazimiero pasiųsti Lietuvon misijonierių. O 1349 m. kreipdamasis į Gniezno arkivyskupą, skatino Lietuvon siųsti įvairių vienuolių ir kunigų, pamaldžių ir dorų vyrų. Jie turėtų, rašo popiežius, kunigaikštį, jo brolius ir lietuvių tautą išmokyti naujo tikėjimo, vesti į gera ir jiems vadovauti.

Apaštalų Sostui rūpėjo, kad pagaliau lietuvių tauta pažintų Kristaus mokslą. Kai ginkluotos ordino misijos, apie kurių nepasisekimus popiežius turėjo užtenkamai žinių, lietuvius tik užkietino savo sename nusistatyme, kurią ieškojo kitų būdų platinti Kristaus mokslui.

Bet ir Lenkijos karaliaus Kazimiero krikšto pasiūlymą lydėjo taip pat politiniai interesai. Naujausiuose ir nešališkuose tyrinėjimuose yra nustatyta, kad, keldamas lietuvių krikštijimo mintį, Kazimieras norėjo įgyti popiežiaus palankumą ir tuo būdu laimėti taiką su ordinu. Taip Kazimieras norėjo susidaryti patogią būklę tolimesnei kovai Volynijoje, dėl kurios jis su Lietuvos kunigaikščiais ilgai kovojo. Kadangi Kęstučio krikštas buvo iškeltas politiniais apskaičiavimais, jis pasiliko neįvykdytas sumanymas, nors Kęstučiui ir buvo siūloma karališka karūna.

1351 metais Vengrijos karaliaus Liudviko Anjou žygio metu į Lietuvos pietines žemes iškilo naujas Kęstučio krikšto projektas. Pradėjęs su Kęstučiu politines derybas, Liudvikas gavo iš jo pažadą krikštytis. Su Vengrijos karaliumi darydamas taiką ir sutartį, kuria pažadėjo Vengrijai talkininkauti, jeigu ir Lenkija priverstų kryžiuočių ordiną gražinti iš Lietuvos atimtas žemes ir jas gintų nuo kryžiuočių ir totorių, Kęstutis sutiko su savo valdiniais priimti krikštą. Nors abidvi pusės sutartį patvirtino priesaikomis (čia Kęstutis atliko savotiškas pagoniško aukojimo apeigas), tačiau Kęstutis, pabūgęs ir užmiršęs pažadą, pabėgo. Pažadą krikštytis jis priėmė, norėdamas nuo savo žemių atitolinti priešą.

Naujas Lietuvos krikšto projektas (jau trečias iš eilės po Gedimino mirties) kilo už keletos metų, kai Lenkijos

karalius Kazimieras ėmėsi iniciatyvos. Kazimierui rūpėjo pasiteisinti prieš ordino priekaištus, radusius atgarsį pas popiežių Avignono kurijoje. Kryžiuočiai skundė Lenkijos karalių, jog jis palaikąs santykius su pagoniška Lietuva. Tad 1357 metų pabaigoje Kazimieras vėl rašė į Avignoną, kad Lietuvos kunigaikščiai sutinką krikštytis. Jis prašė popiežių Inocentą VI Lietuvos kunigaikščių krikšto reikalu rašyti imperatoriui Karoliui IV ir minėtam Vengrijos karaliui Liudvikui. Be kitko, yra įdomu Kazimiero rašte skaityti pareikštą norą, kad naujai pakrikštytų lietuvių bažnyčios ir visi naujai įsteigti vienuolynai būtų subordinuoti Gniezno arkivyskupui. Kazimiero raštas nepaliko be atgarsio Avignone, nes popiežiaus paragintas Karolius IV tikrai parašė Lietuvos kunigaikščiams laišką. Jis energingai ragino krikštytis ir žadėjo pagalbą. Tai buvo 1358 metais. Bet ano laiko politinėse aplinkybėse, kai su vokiečių ordinu vyko nepalaujamasis karas, neįvykdytas pasirodė ir imperatoriaus bandymas.

Atvykus jo delegacijai į Lietuvą, buvo pareikšta, kad lietuviai tada tegalėtų krikštytis, jei ordinas sugražintų iš jų atimtas žemes tarp Prėgliaus ir Dauguvos. Toks reikalavimas yra užrašytas Hermano de Wartberge kronikoje. Ten dar yra pridėta, jog Algirdas reikalavęs, kad patys kryžiuočiai turėtų išsikelti į Rusijos dykumas ir ten ginti krikščionis nuo totorių.

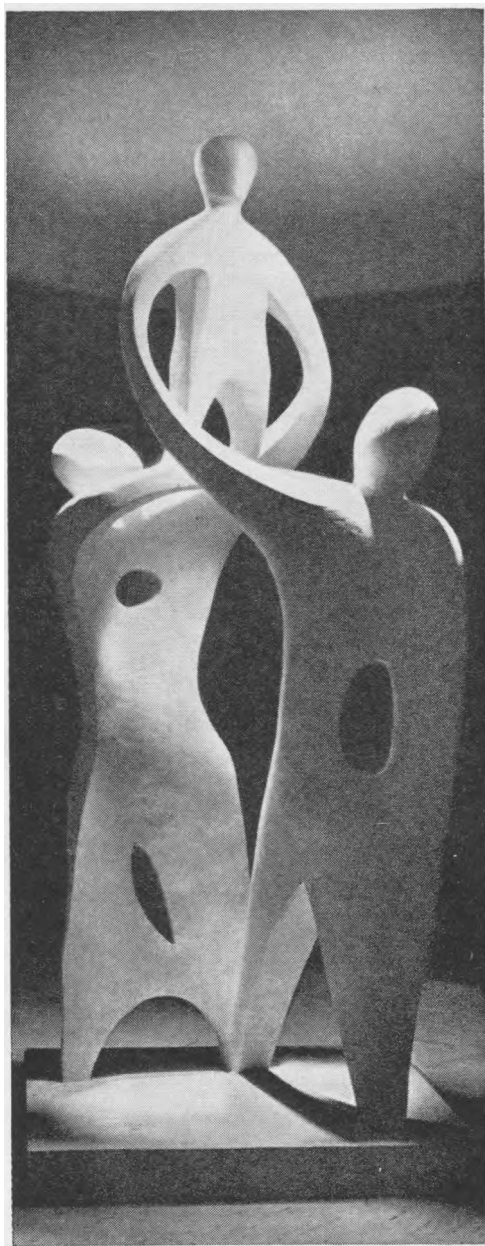
Kai lietuviai anuo metu su ordinu buvo amžino karo santykiuose, tos sąlygos buvo suprantamos ir jos buvo statomos, norint ordiną kaip galima toliau nustumti nuo Lietuvos ribų. Tačiau kryžiuočiams tos sąlygos turėjo atrodyti per daug sunkios ir nepakeičiamos. Jie buvo įkūrę savo žydinčią valstybę. Iki to laiko Prūsuoje jie bu-

vo pristatę daugybę mūro pilių, išugdę keletą didelių miestų, išvystę plačią ir pelningą prekybą. Tad argi galėjo norėti kryžiuočiai keltis į kažkokius tolimus plotus ir vėl viską pradėti kurti iš naujo? Jau per daug kryžiuočių vadovybė ir riteriai buvo suaugę su savo turtais Prūsuose ir persiėmę kolektyviniu savo institucijos egoizmu, kad dėl lietuvių pasiūlymų būtų galėję laisvai palikti jėga užimtus plotus.

Vėl praėjo beveik trisdešimt metų, nuolat kryžiuočiams deginant ir naikinant Lietuvos sodybas, žudant ir išvežant lietuvius į nelaisvę. Iš čia aiškėja, kaip visi bandymai krikštyti Lietuvą atsimušdavo į kryžiuočių politiką. Lietuviai kunigaikščiai reikalaudavo tam tikrų garantijų. Jie nepasitikėjo ordinu, kuris pagonių akyse profanavo ir pačią krikščionybės idėją. Tad lietuviai surado krikštui priimti kryžiuočiams visai nelauktą būdą.

VIII. Lietuvos apsisprendimas už lotynišką krikštą

XIV-jo amžiaus bandymai atnešti Lietuvon krikščionybę pasiliko istorijai kaip įdomūs faktai tuo metu, kai kryžiuočiai vis brovėsi tolyn į Lietuvą ir jau statėsi panemuniais savo pilis. Paskutinis Algirdo laikų krikšto bandymas buvo 1373 metais. Popiežius Grigalius XI rašė laiškus Algirdui, Kęstučiui ir Liubartui, įtikinėdamas, kad turi būti pabaigti baisūs karai tarp lietuvių ir ordino. Apaštalu Sostas žadėjo atsiųsti tikėjimui platinti gerų Kristaus mokslą pažįstančių vyrų. Vatikano archyve, kur yra sutelkta tiek daug medžiagos ir apie Lietuvos Bažnyčios istoriją, yra gražiai išsilaikę Grigaliaus XI laiškų nuorašai. Iš tų laiškų galima nustatyti, kad tokio krikšto iniciatorius yra buvęs mozūrų kunigaikštis Ziemovitas III. Jam Lietu-

**Šeima. Socialinės veiklos skyrius.
A. Setola, Belgija.**

va, kietas ordino priešas, buvo pageidaujamas sąjungininkas. Įdomu, kad Dobrogostas, vėlesnis Poznanės vyskupas ir paskui Gniezno arkivyskupas, kuriam Jogailos laikais teks nemažas vaidmuo, popiežiaus buvo skirtas krikšto tarpininku. Galimas dalykas, kad iš Dobrogosto, kuris tada buvo Krokuvos kanauninkas, ir bus išėjęs skatinimas Ziemovitui kelti Lietuvos krikšto klausimą. Bet ir šį kartą Lietuvos krikšto klausimas buvo paliktas tolimesniam politinių įvykių likimui. Tik po 14 metų, t. y. 1387 m., kryžiuočiams piktai stebint iš šono, didysis Lietuvos kunigaikštis su savo giminė krikštijosi ir steigė Vilniaus vyskupiją.

Lietuvos kunigaikščiai turėjo nujausti, kad Lietuvai yra pats laikas priimti krikščionybę. Bet krikštas tegalėjo būti priimtas tokiomis sąlygomis, kaip jį buvo gavęs Mindaugas: jis gavo karališką karūną, o jo vyskupija buvo išskirta iš bet kokios kaimynų hierarchinės priklausomybės. Jei gu Lietuvos valdovai dar iki XIV amžiaus galo oficialiai laikėsi pagonybės, tai šis faktas nerodo jų ypatingo prisirišimo prie savo gamtos ir dvasių kulto, o tik daugiau jų baimę netekti nepriklausomybės. Iš čia aiškėja, dėl ko bandymai krikštyti Lietuvą buvo be pasekmių. Tie bandymai buvo surišti su politiniais kaimynų tikslais.

Tačiau tai jokių būdu nereiškė, kad patys kryžiuočiai turėtų Lietuvą krikštyti. Bet kryžiuočiai savo pastovia propaganda palaikė Vilniaus valdovo dvare mintį, kad pagonybė tegali būti iškeista į Vakarų, o ne į Rytų krikščionybę. Tikrai yra įdomu, kad XIV amžiuje, kai daugelis Gedimino sūnų ir anūkų priėmė graikišką krikštą, joks Vilniaus valdovas, t. y. joks didysis Lietuvos kunigaikštis, niekada to tikė-

jimo nepriėmė. Kad Lietuvos pagonybė gali būti iškeista tik į lotynišką krikštą, tai buvo nurodęs jau ir Mindaugas.

Antrojo XIV amžiaus pusėje Lietuvoje tikrai buvo vakarų krikščionių. Daugiausia tai buvo pirkliai iš Rygos. Vilniuje jiems buvo net bažnyčia pastatyta. Kaip matyti iš kryžiuočių vėlesnių skundų, pagonybės laikais Lietuvoje turėjo būti ir daugiau bažnyčių. Kad krikščionys būtų turėję daug šalininkų, to, žinoma, pasakyti negalima. Krikščionybė buvo tik toleruojama, kai visa tautos masė dar tebeskendo giliai šaknis įleidusiuose burtuose ir prietaruose. Nors tuo metu vienuoliai, ypač pranciškonai, jau gyveno tarp pagonių, bet jų visiškai nepakako liaudies misijoms. Reikėjo, kad patys valdovai parodytų savo aiškų nusistatymą. Jei gu kaimynams siūlant krikštą, Vilniaus valdovai vis reikalautavo tam tikrų garantijų, Lietuva tik tada galėjo priimti krikštą, kai tos garantijos bus išpildytos. Tai buvo galima tik tada, kai didysis Lietuvos kunigaikštis, atsisisėdamas kaimyninėje valstybėje karaliumi, pats priėmė krikštą. Jo pavyzdžiu turėjo pasekti ir visa tauta.

Tokia jau buvo gyvenimo ironija, kad ordinas, kuris buvo pasišovęs skleisti krikščionybę tarp pagonių, buvo tapęs jos didžiausiu stabdžiu. Tad ir Lietuvos krikštas buvo įvykdytas be pagalbos tų, kurie du šimtmečius Vakarų Europoje save vadino pagonių krikštytojais. Bet vis dėlto, pereinant prie Vilniaus vyskupijos įsteigimo vertinimo, reikia pažymėti, kad ordinas yra bandęs Lietuvą apkrikštyti 1382 metais. Užmezgęs diplomatinius santykius su kryžiuočiais ir atvirame vidaus kare su ordino pagalba nugalėjęs Kęstutį, Jogaila turėjo tesėti kryžiuočiams pažadus: atiduoti Žemaičius

iki Dubysos upės ir su visais savaisiais apsikrikštyti.

Tačiau gyvenimas pasityčiojo iš ordino užmačių. Laikinas susitarimas, kuriame nebuvo dalyvavęs vyriausias ordino magistras, turėjo būti galutinai patvirtintas 1383 m. vasarą saloje prie Dubysos žiočių. Didysis magistras iškilmingai išsirengė laivais į kelionę su daugybe komturų, t. y. pilių komendantų, pasiėmęs ir du Prūsų žemės vyskopus, kurie turėjo pakrikštyti Jogailą ir jo brolius. Vanduo tuo metu Nemune buvo taip nusekęs, kad, pasiekę Skirsnemunę, negalėjo toliau plaukti. Netoli Kauno belūkuriuojąs Jogaila atsisakė kitur vykti negu buvo

sutarta. Vyriausias magistras labai pyko, bet nieko negalėjo padaryti. Grįžęs atgal į Prūsus, jis paskelbė Lietuvai karą.

Jogailos užsispyrimas yra taip aiškkinamas, kad jau 1383 metų pavasarį jis buvo sužinojęs apie projektus kviestis jį Lenkijos karaliui ir apvesdinti su Jadvyga. Sąryšy su nauju planu ir Jogailos politika įgijo naują kryptį. Jis pasijuto savarankiškas ir nenorėjo vykti pas magistrą. Tie dar tada neaiškūs projektai už poros metų buvo realizuoti. Tuo būdu Didysis Lietuvos Kunigaikštis su savo tauta, paskutiniaja pagonybės salele Pabaltijyje, buvo laimėtas Kristaus kryžiui.

AMBICIJA A. KEZYS, S. J.

AKOMA, kad pasaulis yra žiaurus ir negailestingas. Nuo jo reikalavimų linksta žemės kelevio pečiai. Štai kad ir ta slegianti lenktyniavimo dvasia. Gyvename lenktynių ir varžybų laikais, kur beveik visos darbo ir gyvenimo sritys pripažįsta rungtyninį principą. Tas yra herojus, kas padaro geresnį dalyką; tas nusipelno aukštesnės vietos, kuris pralenkia kitą sumanumu, gabumu, darbštumu.

Lenktynėse pirmą vietą laimi tik vienas — pats greičiausias. Antrosios ir sekančios vietos dažnai lieka nepastebėtos. Pralaimėjusių grupėje būna ne vienas ar du atsilikusieji, bet ištiesos žmonių masės. Ir kiekvienas iš jų stiepiasi aukšty, stengdamasis iško-

voti sau pripažinimą ar garbingesnę vietą. Kova už pripažinimą nėra vienmados dalykas. Pati žmogaus prigimtis, rodos, to reikalauja. Žemesnysis nori pralenkti truputį už save aukštesnįjį, atsilikęs — už save greitesnįjį. Mokiniai kovoja už geresnius pažymius, sąjungos varžosi dėl geresnio vardo, darbininkai dėl stipresnio įrankio, ponios konkuruoja viena kitą brangesniais kailiais.

Sveiko lenktyniavimo niekas tenešmerkia. Argi teisingai elgtūsi mokytojas, drausdamas mokiniams veržtis į pirmuosius? Taip pat ar nebūtų nesveikatos pažymys, jei žmogus ar bendruomenė liautūsi žygiavę pirmyn?

Bet yra ir žalingasis lenktyniavimas. Šis neiškelia žmogaus vertės, ne

nenusipelno ieškomos garbės. Jeigu jis bendruomenei nekenksmingas — užsitarnauja pajuokos ir pasigailėjimo, jeigu kenksmingas — pasmerkimo ir pasipriešinimo.

Ambicija pasireiškia žmoguje įvairiai. Kadangi jos šaknys glūdi pačiame individe, jo vidiniame nusistatyme aplinkos atžvilgiu, galima sakyti, kad kiek yra ambicingų žmonių, tiek yra įvairių rūšių ambicijų. Čia suminėtinos bent dvi rūšys.

Pirmąją pavadinkime "plačiaja" ambicija. Plačiosios ambicijos yra tie žmonės, kurie siekia garbės ir pripažinimo visose srityse. Jų norma yra: būti visur ir visada geriausiu! Niekad nesuklysti! Viską žinoti! Nors vienu kuriuo metu toks žmogus teįstengia veržtis į priekį tik viename dalyke, tačiau tas netrukdo jam galvoti ir kalbėti lyg jis jau būtų užkariavęs visą žinojimo paslaptį. Todėl jo žodis yra visada autoritetingas. Jo svarumu jis tiki ir reikalauja, kad kiti juo tikėtų. Tokiam žodis yra svarbesnis už darbą. Jis keičia savo "specialybės" sritį su vėjo papūtimu; jam nesvarbu turėti bet kokią specialybę, o tik tą, kuri yra moderniškiausia, pelningiausia ar kitu atžvilgiu žymiausia. Mokykloje jis gali jausti neapsakomą gėdą, negavęs geriausių pažymių. Vėliau jis draugaus tik su pirmos klasės merginomis. Po to jis nerims, kol netaps geriausiu inžinieriumi, geriausiu visuomenininku, geriausiu juokdariu ir t. t. Pakeitimas savosios srities nereiškia, kad jis atsikratė savo ankstyvesniosios ambicijos. Jis tik pasuko į kitą pusę. Pagrindinis variklis liko tas pats — ambicija. Plačiajai ambicijai tinka dar ir kitas vardas — abstrakčioji ambicija. Joje turinys užima antraeilę vietą. Pirmoje vietoje stovi pats siekimas arba siekimas kaip toks. Gal dėl to šie žmonės

atrodo nerealūs. Jie kovoja su vėjo malūnais ir vietoje pripažinimo jie nusipelno tik pajuokos ir užuojautos.

Kita nenormaliosios ambicijos rūšis, kenksmingesnė už pirmąją, yra kovojančioji. Ši yra tuo panaši į "plačiają", kad ir ji siekia pasisekimo ir garbės. Bet jos galutinis tikslas yra kitoks. Jai nerūpi užsimojimo platumas ar visuotinio tobulumo ieškojimas, o nugalėjimas savo oponento, jį nuvertinant ir net apšmeižiant. Šitoks garbetroška užsibrėžia sau tikslą (žinodamas ar tik neaiškiai tai jausdamas) nulenkti savo priešininkų galvas savo darbo pasisekimu. Tam tikslui jis apriboja savo veiklą, neišblaško be reikalo jėgų. Jis pasirenka vieną sritį ir dirba joje tol, kol kiti norom nenorom pripažįsta jo atsiekimą. Svarbiausias įrankis šioje kovoje yra darbas — atkaklus ir užsispyręs darbas, kuris vienas be žodžių garantuoja garbės vainiką.

Šitoks užsimojimas — atsiekti šio to darbu, ne vien žodžiais, atrodo garbingas ir visuomenėje priimtas. Tai yra tiesa. Tačiau, kur ambicija yra pagrindinis žmogaus motyvas, ten garbingumas ilgai nesitęs. Nors pradžioje toks žmogus nesisvaido tuščiais žodžiais ir neapsijuokina nepagrįstais pasigyrimais, tačiau tai nereiškia, kad paslėptoji šaknis yra išrauta. Kam rūpi iškilti bet kokia kaina, tas bus "garbingas" tik tol, kol neatsiras rimtas konkurentas. Šiam atsiradus, išlys yla iš maišo ir pradės pagal reikalą ir negailestingai badyti "įsibrovėlio" garbę. Jeigu anksčiau kovojimo būdas buvo tik darbštumas, tai dabar šalia darbštumo atsiras ir kalba, ir emocija, ir pyktis. Ambicingasis noras pavergs jo mintis bei tų minčių išraišką — kalbą. Laimėjęs prieš buvusius oponentus savo darbu, jis turi laimėti prieš

dabartinius ir kalba. O tam gi reikalinga juos nuginčyti, pajuokti, apšmeižti.

Kovojančioji ambicija yra pavojinga, nes ji nesiriboja asmeniniu gyvenimu, bet veržiasi į bendruomenę, siekdama paaukoti jos gerbūvį dėl grynai asmeninių išskaičiavimų.

Toksai garbėtroška pradžioje laimi pasitikėjimą savo darbu bei tariamą pasiaukojimu. Jis neginčijamai įrodo, kad yra vertas aukštosios vietos, gal net pačios aukščiausios vadovavimo viršūnės. Bet patekęs ten, anksčiau ar vėliau pasirodys iš kokio molio nulipdytas, ypatingai, kai pajus, kad pradeda braškėti užimamoji vieta. Šituo momentu ambicija neišlaiko, neparodžius savo veido. Jeiigu, atsiradus konkurentui, visuomenės šulas yra sukaltamas, jeiigu nesišiaušia kaip užkiršintas avilys, galima spręsti, kad visuomenė jam daugiau rūpi negu jo paties ambicija. Bet jeiigu neracionaliai pučiami prieš kiekvieną oponento žygį, jeiigu nepasiduoda net teisingiems jo sumanymams, tai jau aišku, kur pakastas šuo. Ambicija nepakenčia, kad kas nors kitas pasirodytų geresnis. Ji kovos ir nepasiduos. Priemonės? Priemonės dabar nesvarbu. Jeiigu ramiojo periodo laikais tos priemonės buvo darbas, tai dabar, matant, kad vien darbu nelaimėsi, jos virsta į priekabius, apjuodinimus, šmeižtus. O to pasekmės yra aiškios.

Prieš "plačiąją" ambiciją bendruomenė kovoti negali arba jeiigu gali, tai mažai. Ji gali, pvz., pareikalauti, kad kraštutinės jos aukos—svajotojai, triukšmadariai, palaužtos moralės asmenys — būtų patalpinti į tokiems skirtas ligonines. Mažiau "ambicingi" gali ir patys pasirūpinti gydymosi ar globos reikalais.

Bet kur ambicija aiškiai pradeda griauti bendruomenės pagrindus, kur dėl vieno garbėtroškos turi kentėti nekalti žmonės, bendruomenė negali būti pasyvi. Ji turi suprasti, kad "ambicija", Jokajaus žodžiais tariant, yra tik "vargšų monopolis". Ji yra naudingas pojūtis tik tol, kol ji yra bejėgių rankose. Tada ji stato miestus, grindžia autostradas, užkariauja vis naujus mokslo ir meno plotus. Bet kai tik ambicija pasiekia aukštuosius sluoksnius, ji išsigema į pagarbos troškulį. "Ambicija yra nelyginant ridikas: ugdomas kloniuose jis esti saldaus, malonaus skonio; kalnuose jis įsigyja krienų skonį" (Jokajus, *Turtingi Skurdžiai*).

Vieno žmogaus neapvaldyta ambicija gali sugriauti miestus ir išnaikinti tautas. Tačiau tik tada, kai tie miestai ir tos tautos pirma parduoda savo ambicijos monopolį. Dėl to demokratinė santvarka kartais virsta totalitarizmu. Žmonės pamato savo nepajėgumą demokratiškai valdytis ir, norėdami "stipresnės" ir "greitesnės" valdžios, pasiduoda totalitariniam režimui. Jie galvoja, kad toks režimas atpalaiduos juos nuo visokios atsakomybės, nereikės jiems galvoti nė daryti varginančių sprendimų. Šitokia bendruomenė yra mirusi. Ji parduoda savo teises į valdymąsi ir tokiu būdu tampa lengvu išnaudotojų grobiu.

Nors lenktyninis darbo ir gyvenimo principas uždeda naujas pareigas ant žmogaus pečių; nors jis pareikalauja daugiau pasišventimo ir aukos, tačiau negalime vien tik dėl to jo atmesti. Be siekimo žmogus sumašinėja, ir be sveikos ambicijos jis pelyja. Tiesa, ambicija negali būti sau tikslu, bet ji veikia harmoningai ir darniai, kai yra subordinuota aukštesniųjų idealų. Ambicija yra lyg ugnis. Kai ji peršoka ugniavietės ribas, tampa destruktvyvia

ŽVILGSNIS Į DABARTINĘ RUSŲ PSICHOLOGIJĄ

DR. J. MAČERNIS

NEMAŽA Argentinos gydytojų įdomaujasi dabartine rusų fiziologija ir psichologija. Jau bus eilė metų, kai verčiu jiems į ispanų kalbą naujesnius šios srities veikalus. Pagaliau jėzuitų Salvador universitetas man užsakė parašyti trumpą tų veikalų santrauką. Manau, kad bus pravartu apie tai parašyti ir lietuviams bent keletą žodžių, nurodančių kai kuriuos rusų bandymų rezultatus.

Pagarsėjęs rusų fiziologas I. P. Pavlovas nuo 1899 m. iki savo mirties (1936 m.) atsidėjęs tyrė šunyse, kaip susidaro refleksai. Visi žinome, kad į kai kuriuos paerzinimus mūsų organizmas atsako spontaniškai, be mūsų sąmonės ir valios dalyvavimo. Tokios įgimtos spontaniškos organizmo reakcijos yra vadinamos refleksais. Be įgimtų refleksų esama ir dirbtinų, gyvenimo eigoje atsirandančių. Pvz., jeigu šuniui įpili kokios nors rūkšties, tuojau pat tam tikrais smakro judesiais jis stengsis pašalinti tą rūkštį, o gausiai atsirandančios seilės stengsis

jėga. Bet jeigu ji laikoma paskirtoje vietoje, duoda didelės naudos.

Jeigu kokia organizacija ar žmonių bendruomenė nusiskundžia dėl nepatikimo valdymo, tegul nesuverčia visos kaltės ant savo nepatikimosios valdžios. Šios blogybės šaknys dažniausiai randamos ten, kur jų neieškoma — pačių valdomųjų organizme, kuris yra praradęs savo ambicijos stuburkaulį.

nuo rūkšties nuvalyti jo gomurį bei liežuvį. Tai yra įgimto ir besąlyginio refleksio pasireiškimas. Bet jeigu kelis kartus prieš įpilant jam tos rūkšties leisime veikti kokį nors kitą paerzinimą, pvz., metronomo garsą, tai po kelių tokių sutaptinių erzinimų pakaks vien metronomo garso, kad pasireikštų ta pati organizmo reakcija kaip ir įpilant rūkštį. Tai reiškia, kad smegenyse išsidirbo naujas automatiškas sąryšis tarp nervų, kurie perduoda garsą, ir nervų, kurie diriguoja smakro judesius bei seilių gaminimą. Šitokiu būdu susidarančią automatišką organizmo reakciją Pavlovas pavadino sąlyginiu refleksu. Sakydamas, kad mes nieko negalime žinoti apie tai, ką gyvulys vidujiniai pergyvena, jis stengėsi visą gyvulio elgesį išaiškinti sąlyginių refleksų grandine. Materialistai ėmė bandyti ir žmogaus elgesį aiškinti sąlyginiais refleksais. Nėra abejonės, kad daug kas mumyse vyksta automatiškai, spontaniškai: vaikščiojimas, kalbėjimas, rašymas, vartojimas įvairių instrumentų ir t. t. Visa tai mumyse yra virtę tartum automatiška. Pridedame žodelį "tartum", nes iš tikrųjų ir tie veiksmai nėra grynai automatiški, jie taip pat yra lydimi tam tikro žinojimo, kuris gali būti beveik nesąmoningas. Tai galima konstatuoti tada, kai veiksmas vyksta, labai išsiblaškius. Pavlovo mokiniai ir jo bandymų tęsėjai greitai suprato, kad per daug supras-tinta erzinimo — refleksio schema yra nepakankama: organizmas turi gauti pranešimą apie reakcijos rezultata.

turi "žinoti", kaip toliau veikti. Šiam dalykui pailustruoti nurodysiu garsaus biologo H. Driesch bandymą.

Driesch pūtė smulktą smėlį į mažo gyvūnėlio, vadinamo stentor, cilius (plaukelius). Tie gyvūnėliai paprastai prisitvirtina vienoje indelio vietoje. Kad išvengtų nemalonaus bombardavimo, gyvūnėlis pasilenkė į vieną, paskui į kitą pusę. Kai tai negelbėjo, jis sutraukė į vidų savo cilius. Bet bombardavimas buvo ir toliau tęsiamas. Tada gyvūnėlis nuplaukė į kitą vietą. Kai po kurio laiko Driesch vėl ima jį bombarduoti, gyvūnėlis jau "žino", kad lankstymosi ar eilių sutraukimo nepakanka ir kad tik plaukimas kitur jį gali išgelbėti. Todėl jis iš karto ir plaukia kitur.

Pavlovas pats puikiai suprato, kad žmogaus psichinio gyvenimo negalima suvesti į sąlyginių refleksų žaidimą. Tas žaidimas daugiausia gali tarnauti fiziologine baze asociacijoms, bet, pasak jo, asociacijos neišaiškina priežastingumo sąvokos susidarymo mumyse, lygiai kaip jos pačios negali gaminti kūrybinio mąstymo. Savo knygoje, vardu "Sąlyginiai refleksai. Lekcijos apie smegenų didžiųjų hemisferijų veikimą" (1927), jis pastebi, kad tų tyrinėjimų išvadas netaikytume be niekur nieko žmogui. Štai kaip jis rašo: "Jeigu jau žinias, įgytas bandymais su aukštesniais gyvuliais, apie širdies, skilvio ar kitų organų veikimą, kurie taip panašūs į žmogaus atitinkamus organus, tegalima taikyti žmogui tik su didžiausiu apdairumu, nuolat patikrinant jų atitikimą, kiek kartų didesnis atsargumas yra reikalingas, jeigu norime taikyti žmogui žinias apie aukštesnįjį nervų sistemos veikimą, įgytas eksperimentais su gyvuliais. Juk žinome, kad kaip tik šia savo veikla žmogus taip stebėtinai išsiskiria iš

kitų gyvulių ir atsistoja tokioje neišmatuojamoje aukštumoje, lyginant su bet kokiais kitais gyvuliais, kurie mus apsupa."

404 puslapyje skaitome: "Mūsų eksperimentai sugriauna doktriną apie tariamuosius asociacijų centrus arba apie buvimą bet kokios specifinės zonos didžiuosiuose smegenyse, kurioje vyktų aukščiausios nervų sistemos funkcijos."

Taip pat jis supranta, kad smegenų funkcionavimas negali būti supras-tas, žiūrint iš materialistinės pusės. 415 pusl. jis taip rašo: "Dabar yra neabejotinai aišku, jog nėra jokios galimybės nagrinėti smegenų veikimą, iš-einant iš grynai fizinio ir cheminio taško. Lygiai negalima laukti smege-nų veikimo išaiškinimo iš nuodugnaus elementarinių nervų sistemos savybių išstudijavimo. Taigi, mes prieiname iš-vados, kad neturime dar net pilno ap-rašomojo šio veikimo aspekto."

Po 10 metų savo eksperimentų su šunimis 1909 m. Pavlovas pasakė gamtininkų ir gydytojų kongrese Mas-kvoje: "Pareikšdamas šituos dalykus, nenorėčiau, kad įvyktų nesusiprati-mas, liečiąs mano asmenį. Aš nenei-giu psichologijos, kaip mokslo apie žmogaus vidurinę gyvenimą. Ir dar mažiau esu linkęs paneigti giliausius žmogiškosios dvasios siekimus." Pas-kesniaisiais savo gyvenimo metais Pavlovas sakydavo: "Pakartojimą mū-sų šuninių eksperimentų su žmogumi aš skaitau užsimojimu, neturinčiu jo-kios vertės."

Nežiūrint į taip aiškius Pavlovo pa-sisakymus prieš materializmą, pavir-šutiniški žmonės vis dėlto yra linkę jį laikyti materializmo kūrėju. Tokiai nuomonei jie randa šokią tokį pagrinda-dą dviprasmiuose Pavlovo išsireiški-muose, kuriuos jis buvo priverstas var-

toti Stalino laikais, pvz., vietoje žodžio "siela" ar "psiché" jis vartoja išsireikimą "antroji signalizacijos sistema".

1955 m. sovietų psichologų kongrese V. S. Sverlov ir eilė kitų kalbėtojų pasakė, kad sovietų psichologija remiasi marksistiniu - leninistiniu pasaulio supratimu, kuris yra palaikomas fiziologine Pavlovo doktrina. Akademikas Asratian primena "partijos ir valdžios parėdymą" remti visą biologiją ir psichologiją Pavlovo mokslu. Tad rusų psichologai ir tęsia toliau Pavlovo eksperimentus, pritaikydami juos žmogui. Įdomu, kad tie eksperimentai duoda rezultatus, kurie toli gražu neremia monistinio materializmo. Keliose eilutėse, aišku, jų negalima išdėstyti, nurodysime tik tai, kad sąlyginio reflekso išsidirbimas nėra jau toksai automatiškas procesas. Pritaikius geresnius negu Pavlovo tyrimo metodus ir patobulintus eksperimentų instrumentus, pasirodė, kad į "sąlyginę paerzinimą" organizmas pradžioje neretai atsako reakcija, kuri kaip tik yra priešinga reakcijai, kurią iššaukia "nesąlyginis paerzinimas". Ir bendrai, tik po daugelio sąlyginio ir nesąlyginio paerzinimo pakartotų sutapimų pirmasis pradeda iššaukti reakcija, atitinkančią nesąlyginę paerzinimą.

Jau iš senesnių hipnozo eksperimentų buvo žinoma, kad žodžiais arba prasmėmis galima paveikti žmogaus fiziologinius vyksmus. Pavlovo sekėjų eksperimentai parodė, kad žmogaus kraujo morfologinė ir fiziko-cheminė sudėtis pakeičiama žodžio, prasmės atvaizduotojo, įtaka ir paprastame budėjimo stovyje, ir tas pakitimas įvyksta labai greitai.

Apie šituos reiškinius A. A. Markosian minėtame kongrese tarp kitko pranešė, kad po išdirbimo sąlyginio kraujo sukrekėjimo reflekso į fizinę

paerzinimą — metronomo garsą — jis pakeičiamas žodžiu "metronomas". Šis žodis taip pat iššaukia kraujo sukrekėjimo pagreitinimą.

Kai kuriuose eksperimentuose lygiagrečiai su kraujo sukrekėjimo greičio registracija buvo vykdomas ir trombocitų suskaitymas. Pasirodo, kad žodžio įtaka padidinimas ir tų kūnelių skaičius. Daugelyje eksperimentų žodžiu pakeisdavo ir besąlyginę paerzinimą, pvz., vieton įjungti elektros srovę, pasakydavo tik "duodu srovę". To pakakdavo kraujo sukrekėjimo pagreitinimui. Bet jeigu kuris asmuo nesuprasdavo tų žodžių prasmės, nebūdavo jokios reakcijos. Eilėje eksperimentų sąlyginiu paerzinimu būdavo elektrinės lemputės įžiebimas, po kurio sekdamo skausmingas paerzinimas. Reikiamai išdirbus šį sąlyginį refleksą, lemputės įžiebimas buvo pakeistas žodžiu "lampočka". Ir šis žodis iššaukdavo kraujo sukrekėjimo pagreitinimą. Tą pat padarydavo ir žodžiai: "sviet" — šviesa arba "fonar" — žibintas. Bet žodis "svist" — švilpimas, nors fonetiškai yra daug panašesnis į "sviet" negu "fonar" arba "lampočka", neiššaukdavo jokios reakcijos.

Kiti tyrinėtojai vartojo įvairių objektų kombinacijas ar matematikos operacijas ir tokių eksperimentų pagalba nustatė, kad žmoguje kažkas yra, ko negalima suvesti į erdvinį reiškinių kombinacijas. Viskas, kas vyksta smegenyse, yra erdvinga, turi tam tikras dimensijas, kryptis ir intensyvumą, visa tai gali būti išreikšta matų sistema. Bet prasmės (mintys) neturi jokios erdvinės charakteristikos. Tur būt, nesurasime tiek neišmintingo materialisto, kuris sakytų, kad kokia nors mintis, vaizdas ar valios aktas yra matuojamas centimetrais arba arklio jėgomis.

rūpimieji klausimai

PORA NEAIŠKUMŲ...

Gerbiamas Tėve Redaktoriau,

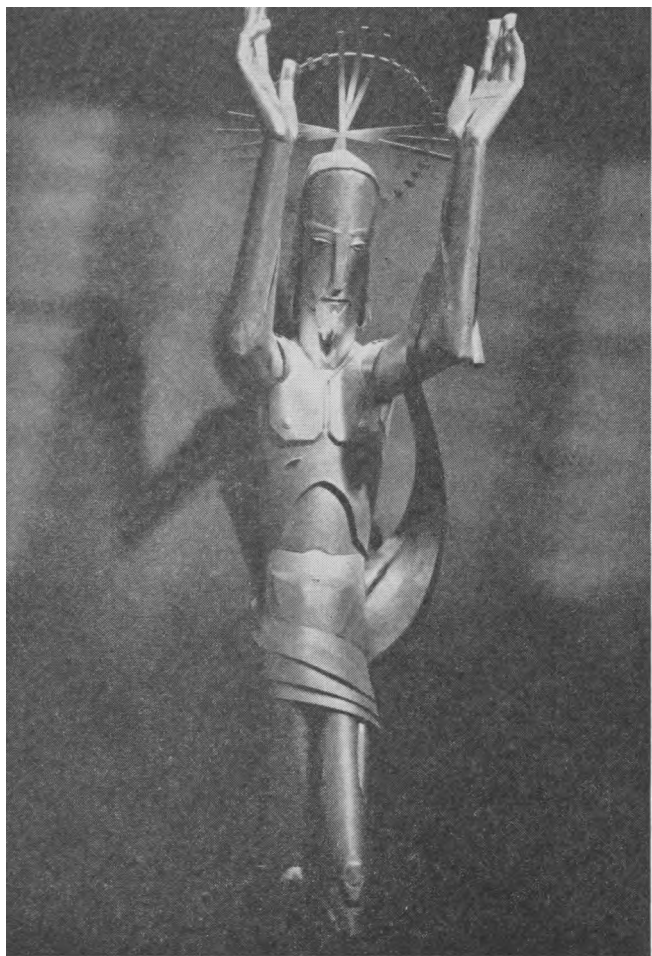
"Laiškus Lietuviams" skaitau jau eilę metų, nes man, studentui, yra įdomūs su religija surišti klausimai, nagrinėjami Jūsų pasirinkta forma. Džiaugiuosi vis daroma pažanga tiek turinio, tiek meninio apipavidalinimo atžvilgiu. Šia proga norėčiau Jums pateikti porą klausimų.

Pirmasis neaiškumas man kilo, perskaičius š. m. 7 nr. atspausdintą vertimą "Netekėjusi motina rašo". Negaliu pilnai sutikti su Jūsų priedašu straipsnio gale, kad jis apsaugos nors vieną kitą lietuvaitę nuo panašios tragedijos. Juk, perskaičius straipsnį, atrodo, kad viskas nėra per daug sunku: surandama šv. Juozapo įstaiga, ten vaikas paliekamas ir galvojama apie tolimesnę

Pasitaiko, kad rūpestingai statomi namai sugriūva. Per kelias dešimtis metų rūpestingai besistengdami "pagrįsti" materializmą, rusų komunistai — psichologai nenoromis patys sugriauna tuos pagrindus. Norėjo įrodyti, kad psichė yra smegenų funkcija, bet objektyvūs fiziniai tyrimo aparatai jiems parodė, kad erdvės neturinti siela yra viso organizmo viešpats, net iki smulkiausios kraujo struktūros.

meilę, gal kartais ir ne tokią tragišką ir laimingomis vedybomis pasibai-giančią. Nejaugi turtingo prekybinin-ko šeimoje nebegalima buvo išauginti vaiko ir reikėjo jį atiduoti vienuo-lėms, dažniausiai besiverčiančioms iš neturtingų geraširdžių žmonių aukų? Pati Katriutė prisipažįsta, kad paliktas ištaigoje bus niekad neužmirštama kančia. Jeigu bijoma žmonių, bijoma su meile atgailauti, tai juk šalis yra plati. Galima su kūdikiu apsigyventi ir kitoje vietoje, pradedant gyvenimą be liežuvių ir jaučiant ne kasdieninę psichologiškai baisią kančią, o laimę, auginant kūdikį.

Antrasis neaiškumas kilo, perskaičius žurnalo "Time" š. m. liepos mėn. 7 d. numerį. Ten buvo 34 psl. žinutė iš Peru valstybės. Buvo rašoma, kad Vatikanas panaikino tos valstybės prezidento Prado vedybas ir leido jam vesti kitą žmoną, pirmąją, su kuria jis gyveno jau 40 metų, dar esant gyvai. Skaitant man kilo klausimas, kaip tai įmanoma. Juk Bažnyčia laiko moterys-tę pastovia, nesuardoma. Gal Jūs galėtumėte savo žurnale plačiau paaiškinti, kokios priežastys vertė Vatikaną tokį keistą sprendimą padaryti? Juk dauguma skaitytojų gal pagalvos: "Kas galima kurio nors krašto presi-

Kristaus Prisikėlimas
A. Fleischmann, Vokietija.

*dentui, negalima eiliniam katalikui",
įdomus yra Jūsų ordino nario U. Lopez
žinutėje pridėtas paaiškinimas, kuris
yra grynai dogminis ir padėtis nepa-
aiškina.*

Už atsakymą dėkingas

Gediminas

Mielas Gediminai,

Gerai, kad, kilus šiems neaišku-
mams, kreipeisi į Redakciją, o nelai-

kei jų savo širdyje, gal net murmėda-
mas prieš kunigus ir prieš Bažnyčią
bei skleisdamas tuos neaiškumus tarp
savo draugų, kurie nieko negali pa-
dėti. Pasistengsime bent trumpai, kiek
bus įmanoma, tuos neaiškumus iš-
sklaidyti.

Paties nuomonė dėl to Katriutės
laiško ir dėl mūsų prierašo yra grynai
asmeniška, ne visiems skaitytojams
kilo tokios mintys, tą laišką ir priera-
šą perskaičius. Svarbiausias to laiško
tikslas buvo — parodyti mūsų lengva-
pėdiškoms jaunuolėms, kaip lengvai
gali įvykti toji laiške aprašyta trage-
dija, jeigu per daug savimi pasitikėsi,
neklausysi tėvų, auklėtojų, vyresniųjų,
bet neatsargiai žaisi su ugnimi, kuri
pradedama smarkiai ir pavojingai lieps-
noti bręstančios mergaitės ar bręstan-
čio berniuko širdyje. Nė viena negali
būti tikra, kad ir jai taip neįvyks, nors
ji manytų turinti stiprią valią, tvirtą
charakterį, gavusi gerą išauklėjimą
savo šeimoje. Vienintelė priemonė
nuo tos nelaimės apsisaugoti — atsar-
gumas. Gyvenimo dar nepažįstan-
tiems jaunuoliams to atsargumo labai
trūksta. Tarp Amerikos jaunuolių iš-
galėjęs paprotys jau nuo 13-14 metų
turėti nuolatinį draugą ar draugę
("going steady") yra labai apgailėti-
nas ir griežtai smerktinas. Katriutės
nuoširdus ir atviras laiškas tai pakan-
kamai aiškiai įrodo.

Pats daugiau dėmesio kreipei ne į
šią pagrindinę to laiško mintį, bet į ne-
esminį aprašymą, kaip buvo elgiama-
si po tos įvykusios tragedijos. Su Pa-
ties nuomone pilnai sutinkame, kad ji,
gal būt, galėjo daug geriau pasielgti.
Gal būtų buvę geriau, jeigu ji būtų
nugalėjusi žmonių baimę, nebijojusi jų
kalbų, jei būtų pati auginusi savo kū-
dikį. Tos žmonių kalbos būtų greitai
pasibaigusios, gėda būtų praėjusi, ir

tai vargšei mergaitei nebūtų reikėję nuolat širdyje nešioti liūdesį ir sąžinės graužimą, galvojant apie savo kūdikį, kurio jau niekad nematys, kurį kiti augina, kuris kitą savo mama vadins. Galėjo būti daug įvairių galimybių. Katriutė aprašė tą, kurią ji pasirinko, visiškai neragindama visas į tokią nelaimę pakliuvusias tokią pat galimybę rinktis. Priešingai, iš jos laiško matyti, kad tas jos pasirinkimas nebuvo lengvas, kad jos širdyje pasiliko žaizda, daug skaudesnė už gimdymo skausmus.

Kad Amerikoje yra daug panašių įstaigų, kurios priima į šią nelaimę kritusias mergaites, tai žino visi. Ar tas žinojimas paskatins mergaites mažiau bijoti ir mažiau saugotis tos nelaimės? Manome, kad ne. Mes žinome, kad dabar yra vaistų nuo kobros ar barškuolės įkandimo. Ar dėl to žmogus nesisaugos gyvatės ir leisis, kad ji įkąstų?

Antras neaiškumas tikrai kilo daugeliui katalikų, perskaičiusių tą žinutę apie Peru valstybės prezidento vedybų panaikinimą. Žmonės, nepakankamai susipažinę su įvairiais klausimais, dažnai daro klaidingus sprendimus. Todėl tikrai girtini yra tie, kurie kreipiasi į atitinkamas institucijas, prašydami paaiškinimo.

Visai teisingai moralistas Ulpiano Lopez, S. J. aiškina, kad moterystės teisėtumas priklauso nuo abipusio sutikimo ir laisvo vienas kitam pasivedimo. Moterystė yra tam tikra sutartis. Sutarties teisėtumas priklauso nuo abiejų ją sudarančiųjų pusių. Jeigu iš vienos pusės bus kokia nors *prievarta, grasinimas ar apgavystė*, tai toji sutartis negalios, nes antrosios pusės sutikimas nebus laisvas ir sąmoningas.

Moterystės ryšys (jeigu tikrai tas ryšys buvo) yra nenutraukiamas. Jį

gali nutraukti tik mirtis, o šiaip niekas kitas, net nė pats popiežius. Todėl Bažnyčia niekadosis nenutraukia moterystės ryšio. Tačiau kartais gali taip įvykti, kad vedybų apeigos nebuvo tikra sutartis ir nebuvo užmegztas tikras ryšys, nes ko nors trūko, kas yra būtina reikalinga, norint sudaryti tikrą, galiojančią sutartį. Tokiu atveju vedybos negalioja, moterystės sakramentas nėra priimamas, ir tie tariami "jaunavedžiai" gyvena tik konkubinate, nors toks gyvenimas tęstųsi net ir 40 metų, kaip buvo prezidento Prado atvejuje, kurį Bažnyčia net keletą metų uoliai tyrė ir pagaliau paskelbė, kad tikrų jungtųjų tarp judviejų niekad nebuvo, todėl jie yra laisvi. Jie gali, jeigu nori ir jeigu nėra kokių nors kliūčių, tą sutartį atnaujinti, papildyti, ko trūko, ir tada jie priims moterystės sakramentą ir galės drauge toliau gyventi. Bet jeigu nenori arba jeigu yra kokia nors nenugalima kliūtis moterystės sutarčiai sudaryti, tada jie yra laisvi, gali vienas ir kitas kurti naujas šeimas.

Kad prezidento Prado moterystės sutartis nebuvo galiojanti, tai paskelbė bažnytinis teismas. Kokios yra to negaliojimo priežastys, negalime mes norėti, kad visam pasauliui būtų paskelbta. Kartais tos priežastys gali būti labai intymios ir asmeniškios, kurias žino tik suinteresuoti asmenys ir bažnytinis teismas.

Visiškai netiesa, kad toki "keisti Bažnyčios sprendimai" yra galimi tik aukštiems asmenims, o ne paprastiesiems tikintiesiems. Šiais metais panašių bažnytinio teismo sprendimų yra sulaukusios net kelios lietuvių šeimos Amerikoje, tik apie tas paprastų piliečių bylas dažniausiai laikraščiai nerado ir po visą pasaulį netrimituoja.

Redaktorius

Juozas Vaišnys, S. J.

INDISCREET

Tai yra romantiška komedija, kurioje pagrindiniai veikėjai yra visiems žinomi artistai: Cary Grant ir Ingrid Bergman. Nesvarbu koks bebūtų turinys, šie du vardai užtikrina filmui pasisekimą. Kai prieš keletą metų buvo Broadway teatruose rodoma Norman Krasna parašyta komedija "Kind Sir", tai didelio pasisekimo nesusilaukė, nors pagrindiniuose vaidmenyse buvo Charles Boyer ir Mary Martin. Atrodo, kad dabar ši komedija pritaikyta ekranui turės žymiai didesnę pasisekimą, nes filme yra daug daugiau galimybių pasiekti išpūdingesnio efekto negu teatre.

Turinys vis dėlto yra naivus ir keistokas, gal šių dienų žiūrovui svetimas ir dvelkias senoviškumu. Ingrid Bergman vaidina žymią artistę, žymią ir savo patrauklumu ir turtu. Cary Grant stengiasi atvaizduoti vyriškai paslaptinę tipą, patrauklų ir turtingą "frantą", kurį iš pirmo pažvelgimo išimtyli net ir labiausiai išivaizduojanti dama. Tarp artistės ir šio vyriškio tuoj kyla stipri meilė. Bet jis pasisako esąs vedęs, su savo žmona nenori gyventi, bet negalįs gauti nei skyrybų. Atrodo, kad artistė daug tuo nesisieloja ir neįsivaizduoja, kad jų meilei galėtų būti kokia nors kliūtis. Tačiau ji labai užpyksta ir susierzina, kai pagaliau sužino, kad jis tik melavęs, sakydamas turįs žmoną, iš tikrųjų jis nebuvo vedęs. Tada jis

stengiasi aiškintis, jog taip pasielgęs tik dėl to, kad nemanęs vesti ir nenorėjęs, kad artistė prie jo per daug "priliptų".

Visa tai skamba kažkaip neįtikinančiai ir naiviai. Bet labai gera vaidyba, puikūs dialogai, įdomūs Londono miesto vaizdai ir (čia svarbu moterims!) skoningi bei prašmatnūs rūbai uždengia turinio lėkštumą ir daro šį filmą gana patrauklų suaugusiems.

CAT ON A HOT TIN ROOF

Komiškai tragiška šeimos drama, kurioje pagrindiniai charakteriai labai gerai išryškinti artistų: Elizabeth Taylor, Paul Newman, Burl Ives, Judith Anderson, Madeleine Sherwood ir Jack Carson. Kiekvienas jų sukuria labai skirtingą ir gana originalų tipą. Gal dėl to skirtingumo bei originalumo ir kyla šeimos tragedija, kartais pasireiškianti komiškais elementais, žiūrint į jos gyvenimą iš šalies.

Tėvas pradėjo gyventi, galima sakyti, iš nieko ir sukrovė didelius turtus, bet gerokai išlepino savo du sūnus. Abudu sūnūs buvo vedę. Jų žmonos labai nesutiko, viena kitos nekenė ir nuolat barėsi. Viena jų (Madeleine Sherwood) savo ne labai aukštą inteligenciją ir komišką išvaizdą lyg mėgino papildyti moterišku plepumu, didžiudamasi turintį daug vaikų, kurie galės paveldėti didelę dalį savo senelio turtų. Antroji (Elizabeth Taylor) buvo tikra priešingybė: išmintinga, gudri,

ŠVENTIEJI PAŠTO ŽENKLUOSE A. Bernotas

Kaip žiedas prie žiedo pinasi gražiam vainike, kaip gėlė glaudžiasi prie gėlės Žolinės puokštėje, taip spindi šventieji Dievo garbėje. Dideli ir maži, kilmingieji ir beturčiai, vyrai ir moterys. Visu Šventųjų šventės proga čia dedame keletą įvairių kraštų pašto ženklų, vaizduojančių šventuosius.

1. Vatikanas — Šv. Petras (1953),
2. Italija — Šv. Antanas Paduvietis (1931),
3. Alžerija — Šv. Augustinas (1954),
4. Vakarų Berlynas — Šv. Jadvyga, Silezijos kunigaikštienė (1955),
5. Rusija — Šv. Jurgis (1914),
6. Prancūzija — Šv. Liudvikas (1954),
7. Monaco — Šv. Karolius (1951),
8. Belgų Congo — Šv. Pranciškus Ksaveras (1953),
9. Portugalija — Šv. Joana (1953),
10. Vengrija — Šv. Steponas (1938).

graži, moteriškai lipšni, bet bevaikė. Vaikų ji neturėjo ne dėl kokių nors fizinių trūkumų, bet vien dėl to, kad, jos pačios žodžiais tariant, juodu su vyru drauge ne gyveno, o tik užėmė tą patį butą. Jos vyras (Paul Newman) buvo labai nusiminęs, susierzinęs, nenorįs su žmona nei bendrauti nei kalbėti ir tapęs alkoholiku

tik dėl to, kad manė esąs vieno savo futbolo žaidimų draugo savižudybės priežastis. Niekas jo negalėjo nuraminti ir perkalbėti, nors labai daug pastangų dėjo ir simpatiškoji žmona ir praktiškai į gyvenimą žiūrįs tėvas.

Švenčiant tėvo 65 gimtadienį, buvo suroštas maskaradas, iškeptas didelis tor-

tas, skambėjo dainos, muzika su linkėjimais sulaukti dar daug gimtadienių. Pessimistiškajam sūnui tai buvo nepakenčiama. Juk visa tai buvo melas, nenuoširdumas, nes šeima žinojo, kad tėvas tuoj mirsiąs. Neseniai jis grįžo iš klinikos, ir daktarų sprendimas buvo fatališkas — jis ilgai negyvensiąs. Nuo tėvo tai buvo slepiama. Atrodo, kad šis gal ir ne taip jau kaltas melas iššaukė ir kitus grubius melus, užnuodindamas visą šeimos gyvenimo atmosferą. Sūnus galvojo, kad gyvenimas yra biaurus, nes jis yra ne kas kita, kaip tik melo, neapykantos ir egoistiškų siekimų mišinys.

Kai tėvas nusiminusiam ir alkoholyje paskendusiam sūnui parodo seną lagaminą ir pasako, kad tai vienintelis turtas, kurį jam palikęs tėvas, o štai dabar savo triūsu jis sukrovęs tokius turtus, sūnus sarkastiškai jam atkerta, kad tai dar ne viskas, tėvas jam palikęs kitą daug vertingesnį turtą — meilę, kurios jų šeimoje nėra. Atrodo, kad tai buvusi visų šeimos tragedijų priežastis. Filmas tikrai įspūdingas ir verčiaš pagalvoti, bet jis bus įdomus tik suaugusiems. Kai kurie kritikai mano, kad jis gali būti pripažintas geriausiu šių metų filmu.

THE DEFIANT ONES

Tai kitas rimtas kandidatas į šių metų "oskarus". Filme meistriškai atvaizduota labai šiais laikais Amerikoje aktuali rasinė problema. Du skirtingų rasių vyrai, baltasis ir negras, kurie, kaip ir daugelis šių dienų amerikiečių, vienas kito neapkenčia ir nori vienas prieš kitą kovoti, žiauraus likimo yra drauge surišti plieno pančiais. Iš pradžių tokiu savo likimu juodu labai nepatenkinti, bet pagaliau išmoksta sugyventi ir bendradarbiauti. Supranta, kad žmogus su žmogum, nesvarbu kokios rasės bebūtų, turi drauge gyventi ir vienas kitam padėti. Tarpusavė kova ir neapykanta žudo žmoniją, o socialus, artimo meile paremtas sugyvenimas žmogaus žemišką kelionę daro lengvesnę ir malonesnę.

Baltasis (Tony Curtis) ir negras (Sidney Poitier) savo vaidmenis atlieka be priekaištų. Režisuojant šį filmą, įdėta daug darbo, širdies ir psichologijos. Jis labai patartinas suaugusiems, mokantiems galvoti ir pritaikyti savo gyvenimui praktiškas išvadas.

THE PARISIENNE

Atrodo, kad dabar ne tiek yra svarbu filmo vertė ar turinys, kiek koks nors "madingas" artistas, kurs patraukia žiūrovų minias. Tur būt, tai prisiminę filmų biznierių per paskutiniuosius dvejus metus parūpino Amerikai net septynis filmus su prancūzų "garsenybe" Brigitte Bardot, kuri tuo pat garsi kaip ir Hollywoodo Marilyn Monroe.

Šio filmo turinyje yra labai paprasta, eilinė meilės istorija, gal ypatingesnė tik tuo, kad čia visi personažai yra aukštos klasės: ministerial, ministerių dukterys ir princai. Brigitte Bardot vaidina drauge su Charles Boyer ir Henri Vidai. Nors ji tam ir neturi daug gabumų, bet vaidina komedijoje. Ir šios komedijos turinys labai lėkštas. Neminint kitų įvairių smulkmenų, atrodo, kad pats svarbiausias komedijos punktas yra prancūzų ministerio pirmininko dukters (Bardot) ir princo (Boyer) bendras, pakaitomis vykdomas čiaudėjimas, kai juodu lėktuvu skrido į Nica, maudėsi šaltame vandenyje ir gavo slogą.

Filmuota Paryžiuje ir prancūzų rievioje, todėl pasitaiko neblogų gamtos vaizdų, bet vis dėlto filmo vertė labai menka.

Yra vagių, kurie nėra įstatymais baudžiami, bet kurie iš žmonių vagia tai, kas brangiausia — laiką.

N a p o l e o n a s